

עזר משפט הלכות שומרים, גניבה, גזילה ונזיקין

תמצית כל סעיף
החל מהגמרא והראשונים,
דרך שו"ע ונו"כ
ועד הקצות, הנהיבות והפת"ש

אביעד תפוחי

ההסכמות לספר
מודפסות בחלק א

כל הזכויות שמורות לאביעד תפוחי.
אין להעתיק בכל אופן שהוא ללא רשות.

להערות והארות ניתן לפנות:
אביעד תפוחי
052-4548760
astapuchi@gmail.com

פתיחה

ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו, ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, וזיכני ללמוד את תורתו בנחת ובישוב הדעת. תוך כדי לימודי את חושן משפט ואבן העזר סיכמתי את הלימוד במחשב. לאחר שבע שנים זכיתי והמלאכה הגיעה לסיומה והצטברו תחת ידי מאות רבות של עמודי סיכומים. בשלב זה ראיתי את הברכה הגדולה שיש לי מן הסיכומים, אך כלל לא עלה בדעתי לפרסם את הדברים. אמנם זכיתי והביאני המלך חדריו לעמוד בראש כולל דיינות אשר ממומן וממוקם בישיבת ההסדר 'אפיקי דעת' - שדרות בראשות ראש הישיבה הרב דוד פנדל שליט"א, וללמד חושן משפט חבורה של בני עליה מיוחדים במינם המשקיעים את כל אונם והונם כדי להתגדל בתורה. רק אז עמדתי על מעלתם הגדולה של הסיכומים שברשותי ועל החשיבות שבפרסומם ככלי עזר משמעותי לבא בשערי מקצוע זה של התורה. על כן שינסתי מתני ועברתי על הסיכומים הדק היטב הדק, תקנתי והוספתי, גרעתי ודקדקתי כדי להוציא מתחת ידי דבר מתוקן, בעזרת ה'. תקוותי ותפילתי שספר זה אכן ישיג את יעודו ויהווה כלי עזר אמיתי לדורשי ה' ואוהבי שמו.

כידוע, דיני ממונות הם ים שאין להם סוף, לכן ברצוני להציג כאן שיטת לימוד אשר מנסיוני היא הטובה ביותר לרוצה לצלוח את הים הסוער הזה בשלום בבטחה ובמתקנות.

א. חשיבות לימוד הגמרא

היסודות בכל נושא טמונים כמובן בגמרא. אי אפשר להשוות לימוד בו הלומד בקי בסוגיות הרלוונטיות בש"ס, לבין לימוד בו הלומד אינו בקי בהם. הפער משמעותי משתי סיבות. ראשית, בתחום הלימודי. פשוט וברור שדברי הראשונים והאחרונים בנויים על גבי סוגיות הגמרא וזו מהווה תשתית חיונית להם. יתירה מכך, ההנחה היסודית של הראשונים והאחרונים היא שהלומד בקי באותם סוגיות ולכן פעמים רבות הם מקצרים בדבריהם ונסמכים על הידע המוקדם של הלומד. כאשר ידע זה חסר, הלומד יתקל בקשיים רבים בהבנת הדברים. לעיתים, יחשוב הלומד שאכן הבין את הדברים, אך כאשר יחזור ליסודות המתבארים בגמרא יגלה שלא הבין את הדברים לאשורם. כאשר ניגשים לטור וש"ע מתוך ידיעה של היסודות ממקורם הרי שהלימוד ברור יותר ומדויק יותר.

הידע המוקדם בסוגיות הש"ס משמעותי גם עבור המתקנות בלימוד. ניתן להמשיל זאת להבדל בין שחקן המשחק על הבימה לבין מי שצופה בו מן הקהל. לעומד על הבמה יש שייכות גדולה ועצומה להצגה, הוא חלק ממשי ממנה, וממילא יש לו הנאה רבה מכל

הגה ומכל תנועה על הבמה. לעומת זאת היושב בקהל, הרי הוא פאסיבי ועליו לקבל כל דבר שנעשה על הבמה ללא יכולת התערבות מצדו, ברור שהנאתו מן ההצגה פחותה בהרבה. כך על דרך משל ההבדל בין מי שניגש ללימוד ההלכה מתוך היכרות עם הסוגיות לבין מי שאינו בקי בהם. האחרון דומה לצופה מן הצד, הוא אינו יכול לחוות דעה ביחס למחלוקות המובאות בפניו, הוא אינו יכול להעלות סברות מוצקות ביחס לשאלות שמעוררים נושאי הכלים, הוא אינו חלק מתהליך הלימוד, עליו לקבל כל מה שמוצג בפניו. שונה בתכלית מי שבקי בסוגיות, יש לו דעה בנושא, הוא יכול להתאבק בעפר רגליהם של הראשונים והאחרונים, להקשות ולתרץ לבנות ולנתוץ, הוא חלק מ'ההצגה' עצמה. מתיקות הלימוד של השני עולה עשרות מונים על זה של הראשון.

ב. היקף ומיקוד בלימוד הגמרא

פעמים רבות נשאלת השאלה איך ראוי ללמוד את הגמרא כהקדמה ללימוד ההלכה. יש הדוגלים בשיטה לראות לפני כל סימן את הגמרות הרלוונטיות לסימן זה. ניתן למנות ארבע חסרונות בשיטה זו. ראשית, הלימוד נעשה קרעים קרעים, שכן רק לעיתים ניתן ללמוד סוגיות שלימות כהקדמה לסימן, אך פעמים רבות הלומד מוצא את עצמו לומד שורה פה ושורה שם. באופן זה חסר ההקשר של הסוגיא, דבר שהוא משמעותי מאד בלימוד הגמרא. כמו כן, בצורת לימוד זו נשמטים פרטים רבים הנלמדים בדרך אגב משאר חלקי הסוגיא. שנית, קשה מאד לזכור את הגמרא כאשר היא אינה נלמדת בצורה שיטתית ועקבית. שלישית, הראשונים והאחרונים מרבים להביא ראיות רבות מכל הש"ס. מי שלומד רק את השורות הרלוונטיות לסימן שלפניו ימצא את עצמו משקיע שעות רבות בהבנת ראיות פשוטות שהם מביאים. כחסרון אחרון יש למנות את חוסר העצמאות של הלומד המוגבל לשורות מסוימות של גמרא וממילא את חסרון המתיקות הנובע מכך, מתיקות שהיא כל כך חשובה בלימוד התורה.

כנגד שיטה זו, יש הדוגלים בשיטה שיש להיות בקי בש"ס לפני שניגשים ללימוד ההלכה. כך כאשר יגש הלומד ללמוד הלכה הרי שההלכה תהיה כקומה שניה הבנויה על גבי יסודות מוצקים של הקומה הראשונה. החסרון בשיטה זו, הוא שעבור לומדים רבים שיטה זו אינה ישימה מצד סיבות טכניות או מצד שאין אדם למד אלא במקום ובמה שליבו חפץ וכעת חשקה נפשם בלימוד ההלכה. כמו כן, אף הבקי בש"ס צריך לרענן את זכרונו כאשר הוא ניגש ללמוד את ההלכה.

לכן אני מציע לשלב בין השיטות ולקבוע שני מסלולי לימוד גמרא במקביל. המסלול הראשון, לימוד מקיף בש"ס. דהיינו לקבוע הספק מוגדר בכל יום ללימוד המסכת הרלוונטית, ואם אפשר אף להיבחן על כך. באופן זה נבנים היסודות החשובים ביותר של

הלומד, יסודות הבנויים על בסיס הגמרא. בנוסף יש לקבוע מסלול שני של לימוד הגמרות הרלוונטיות לפני כל סימן, גפ"ת עם רא"ש רי"ף ור"ן. באופן זה, כאשר ניגש הלומד לסימן הרי הוא מוכן אליו. יש להדגיש שראוי לפתוח את הגמרות עצמם ולא להסמך על ציטוטים שמביא הבית יוסף. בשילוב שני מסלולים אלו, יוכל הלומד בעזרת ה' גם לבנות את עצמו בצורה יסודית, וגם לאפשר לעצמו ביניים לימוד משמעותי ואיכותי.

לצורך כך, בפתיחה לכל סימן הבאנו את הגמרות הרלוונטיות לסימן זה בתוספת ציונים מדויקים.

ג. 'שיטת הסבבים'

כאשר זכיתי להסתופף בישיבת 'מרכז הרב' בראשותו של הרה"ג אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל, נהגתי להשתדל לשהות במחיצתו ולקבל ממנו הדרכות. הדרכתו בלימוד הגמרא היתה שיש ללמוד 'רק' גמרא, רש"י תוספות ואחד מגדולי האחרונים. לימוד הגפ"ת נדרש להיות בעיון נמרץ, ואילו בלימוד של אחד מגדולי האחרונים המטרה אינה להיות בקי בדבריו, אלא להעזר בו כאבן בוחן האם הלימוד של הגפ"ת הוא בצורה הראויה. שכן אם הלומד מבין את קושיותיו של ה'אחרון' סימן שאכן למד כראוי, אך אם דבריו של ה'אחרון' קשים ובלתי ברורים סימן שלימוד הגפ"ת לא היה ברור דיו. זכיתי ואימצתי את שיטתו של ראש הישיבה וכך למדתי במשך כמה שנים. באחת הפעמים שאלתי את ראש הישיבה, מה עם שאר הראשונים, מתי אזכה ללמוד אותם? תשובתו מהווה עבורי עד היום הנחיה משמעותית מאד בלימוד. הוא ענה לי 'בסבב הבא'. ואז כשפניתי ללכת, אחז בזרועי ואמר לי 'הסבב הבא אינו דוקא בעוד שבע שנים אלא לאחר שאתה לומד את המסכת כמה פעמים בצורה טובה, אז מתחיל את הסבב הבא'.

יסוד זה ליווה אותי במהלך לימודי ואני רואה בו יסוד חשוב. ים התלמוד וההלכה הוא עמוק ורחב עד למאד. לומד רגיל עלול למצוא את עצמו שט בים סוער זה ללא מצפן וללא תוכניות מסודרות, מטייל מכאן לשם ומהכא להתם. בסוף שיוט זה יתכן ויגלה שקיצר במה שהיה לו להאריך ולהיפך, או שעסק בציצים ופרחים ולא נותר לו זמן לעסוק בעיקרי התורה. לכן ראוי לו ללמוד הבוגר שיגדיר לעצמו במה רוצה לעסוק, ומה הוא משאיר ללימוד מאוחר יותר. מה הוא מגדיר ללמוד בסבב זה, ומה הוא מותיר לסבב הבא. כמובן שההחלטה מה נכלל בכל סבב תלויה בגורמים רבים, חלקם אוביקטיביים וחלקם סוביקטיביים ולכן כל אחד צריך להגדיר זאת לעצמו. ברצוני להציע הצעה להגדרת סבבי הלימוד. לאחר לימוד הגמרות, יגש הלומד אל לימוד הטור וב"י. לאחר מכן, יגש ללימוד שו"ע עם נו"כ הבסיסים - סמ"ע וש"ך. רק לאחר שהנו"כ הבסיסים הללו מובנים היטב, רק אז יש לגשת להרחבות. הן הרחבות של הפתחי תשובה, שדבריו הם יישומים של הדברים הנלמדים בנו"כ הבסיסיים, והן הרחבות של רבותינו הקצות והנתיבות. אמנם

מן הראוי ללמוד את כל ההרחבות, אבל דא עקא שהדבר קשה לרוב הלומדים ולכן יש לברור את הס"קים החשובים והיסודיים ולהשאיר את השאר לסבב הבא, בעזרת ה'.
לצורך כך, בפתיחה לכל סימן הבאתי רשימה של פתחי תשובה, קצות ונתיבות היסודיים ביותר בסימן.

ד. שיעורי עיון

ב"ה זכיתי להעביר שיעורים בנושאים אלו בכולל הדיינות שבישיבת שדרות. חלק מהשיעורים נוטים לסגנון העיון הישיבתי וחלקם נוטים לסגנון הלכתי, כיון שיש חשיבות לשני הסגנונות השתדלתי לשלב ביניהם. לאחר לבטים רבים, החלטתי לבסוף שלא לצרף את השיעורים הללו לספר עצמו, והרוצה לקבלם יכול לפנות אלי ואשלח לו אותם בחפץ לב.

להלן רשימת השיעורים:

- א. שומר שמסר לשומר
- ב. כיצד מתחייב בשמירה
- ג. שליחות יד
- ד. אומן שקלקל
- ה. שבת בבהמה ומבטל כיסו של חברו
- ו. בעה"ב או פועלים שחזרו בהם
- ז. דין מכת מדינה
- ח. מתה מחמת מלאכה
- ט. תחילתו בפשיעה וסופו באונס-
- י. יאוש בגניבה
- יא. לא תחמוד
- יב. המסייע לגנב
- יג. קטן שגזל, וגזל הגוי
- יד. גזילה שהשביחה
- טו. יאוש ושינוי רשות
- טז. שינוי בגזילה
- יז. גזל ובא אחר ואכלו
- יח. זה נהנה וזה לא חסר
- יט. זכויות יוצרים
- כ. דינא דמלכותא דינא (א)
- כא. דינא דמלכותא (ב) - היקף הדין
- כב. הגדרת גרמי וגרמ
- כג. גרמי במחשבה ובדיבור

כד. אדם מועד לעולם

כה. מוסר

כו. רודף

ה. שאלות חזרה

שאלות חזרה הינן כלי יעיל ומומלץ המסייע ללומד לברר לעצמו האם התורה שלמד נקלטה כדבעי. ניתן להשתמש בשאלות אלו בסיום כל סימן, או בתקופה של החזרות הכלליות על הנושא הנלמד. מומלץ לכתוב את התשובות ולא רק לומר אותם בע"פ, שכן בשעת הכתיבה ניתן להבחין האם התשובה מלאה וישנה התייחסות לכל הפרטים בשאלה.

לצורך כך, בסוף הספר הוספנו את השאלות שנשאלו במבחני הרבנות הראשית לישראל, בתוספת הפניות למיקומם של התשובות בספר. תודתי נתונה לידידי הרב עקיבא כהנא שליט"א, אשר במסגרת לימודיו בכולל 'ארץ חמדה' שקד על סידור השאלות לפי נושאים, וכן על כתיבת מקורות לתשובות לשאלות, ובחפץ לב מסר את הקובץ כולו להדפסה בספר זה. יש לציין שחלק מההפניות שוננו על ידי כדי להתאימם לספר זה. כמובן שכל הזכויות שמורות לרב כהנא ולכולל 'ארץ חמדה'.

ו. אופן השימוש המומלץ בספר זה

בכדי להקל על הלומד, השתדלתי למעט בסימונים ובשינויי גופן. הסימונים היחידים בהם השתמשתי הם שלושה:

א.

◀ - סימון זה מבטא דעה חולקת.

לדוגמא, כדי לציין שישנה מחלוקת בין רש"י ותוספות כתבתי כך -

◀ רש"י -

◀ תוספות -

ב.

● - סימון זה מבטא שיש כאן עניין חדש.

ג.

סגנון עיצוב של 'כניסה לפני טקסט' - עיצוב זה מבטא הרחבה של הדעה הקודמת. לדוגמא, כדי לציין שדברי הקצות הם הרחבה לשיטת רש"י ואילו דברי הרע"א הם הרחבה לשיטת תוספות, כתבתי כך -

◀ רש"י -

קצות -

◀ תוספות -

רע"א -

ז. תודות

ואילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו. מילים אלו מביעות בצורה מדוייקת את תחושותי בעת נעילת שער זו. בכל שנות לימודי חשתי השגחה פרטית מיוחדת המדריכה אותי ומנחה אותי בנתיבות הלימוד והעליה. 'ומה אשיב לך והכל שלך'.

זכיתי למורים ורבנים דגולים במשך כל שנות לימודיי ולא אוכל למנות את כולם. אך באופן מיוחד ברצוני להודות למו"ר הרב אמוץ כהן שליט"א על שבע שנות לימודי תחת שרביט הנהגתו, רבות למדתי משיעוריו ועוד הרבה יותר מזה ממה שראיתי ועקבתי אחרי הנהגותיו ויראתו הקודמת לחכמתו. כמו כן, אני מודה לו על שהקדיש מזמנו לעבור על חלקים מהספר. תודה גדולה ועצומה לידידי ולחברותא שלי הרב ינון אליה חדד אשר העמיס על שכמו את עול ההגהה המדוקדקת של הלכות קנינים ואשר הערותיו שזורות בין דפי הספר. כמו כן אני חש חובת הודאה לידידי הרב שמואל שילה שעבר בזריזות ובמקצועיות על הלכות אונאה ומקח טעות והעשיר את הכתוב בספר זה. בנוסף ברצוני להודות לכל חבריי אשר עברו על סימנים מסויימים מהספר: הרב שחר אימבר, הרב אפרים בן שחר, הרב מנחם וייס, הרב צחי מויאל, הרב נאור אבוחצירה, הרב אוריאל פרץ הרב ישראל נחשוני והרב משה מסרי.

ברצוני להודות להוריי היקרים ר' יוסף דב ושרה תפוחי על שהשקיעו כה רבות בגידולי ובחינוכי. כמו כן ברצוני להודות לחמי חמותי, ר' חיים וסוזי פדר על כל השקעתם בנו בעין טובה ונפש חפצה.

כמו כן תודתי נתונה לסבים וסבתות אשר מרעיפים עלינו מטוב ליבם - ר' ד"ר מאיר זאב פרידמן, אשר זכה לעלות לארץ הקודש ולהקדיש את עיתותיו ללימוד תורה, ומרת רבקה טלאשרי אוד מוצל מאש אשר אנו שואבים רבות מעוז רוחה ועמידתה האיתנה. אנו מתפללים שה' יאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים בבריאות איתנה לאורך ימים ושנים.

כאן המקום להציב יד לסבים וסבתות שהלכו לבית עולמם בשיבה טובה - ר' אברהם יהושע תפוחי שחיבבני עד למאד והתאמץ והצליח להאחיב עלי את צוף דבשה של התורה, ומרת שרה תפוחי שהלכה לעולמה בשנה זו שהיתה דור אחר דור מתושבי ירושלים קרתא דשופריא, ור' משה אליעזר טלאשרי איש תם וישר ירא אלוקים וסר מרע, ר' מנחם מנדל פדר מקים עולה של תורה בדנוור קולורדו, ואשתו מרת מלכה רבקה פדר אשר יחד איתו הקימו בית גדול בישראל וזכו לדור ישרים מבורך. ואחרונה חביבה, מרת

רוזה פרידמן אשה גיבורה בעלת לב רחום ואוהב לעם ישראל ולארץ ישראל, ואשר זכינו ללוות את יציאת נשמתה בטהרה.
עמלם, תפילתם, דמעתם וחינוכם משוקעים בנו ובספר זה.

אחרונה חביבה אודה לאשתי שירה מיכל, אשר מחמת אהבתה הגדולה לתורה וללומדיה מתמסרת לגידול הילדים וטיפול בעניני הבית ומאפשרת לי ללמוד וללמד. יהי רצון שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ויקויים בנו מקרא שכתוב "בהתהלךך תנחה אתך, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך" "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד".

אביעד תפוחי

תוכן עניינים

3	פתיחה.....
10	תוכן עניינים
23	סימן רצ"א / שומר חינם
	א) שומר חינם, מיטב, יוקרא וזולא - 23 / ב) ג) הנח לפני, לפניך - 24 / ד) נטירותא דדהבא לא קבילית עלי - 26 / ה) איך מתחייב בשמירה - 27 / ו) תחילתו בפשיעה וסופו באונס - 28 / ז) כל לא ידענא פשיעותא היא - 29 / ח) צעקה לעזרה - 29 / ט) פשע בה ויצאה לאגם (-המשך תחילתו בפשיעה וסופו באונס) - 29 / י) יא) בהמה שנפלה מראש הצוק - 30 / יב) הניח עדרו ובא לעיר - 30 / יג) דרך השומרים - 30 / יד) הניח את הפקדון עם חפציו - 31 / טו) יח) שמירת כספים - 31 / טז) שומר שקיבל פקדון בערב שבת - 32 / יז) תנאי של השומר - 32 / יט) הפקיד מעות בכדי להתעסק בהם - 32 / כ) שמירת המעות כשאינם בקרקע - 33 / כא) כל המפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד - 33 / כב) שומר שרגיל להפקיד ביד אדם אחר - 33 / כג) שומר שמסר לאמו ולא אמר לה שזה חפץ מופקד - 34 / כד) מסר לבני ביתו - מי חייב בתשלום - 35 / כה) שליח שטעה ונטל מהפקדון - 36 / כו) שומר שמסר לשומר - 37 / כז) מתנה ש"ח להיות כשואל - 40 / כח) שמירה בבעלים - 41
42	סימן רצ"ב / שליחות יד
	א) שליחות יד אינה צריכה חסרון - 42 / ב) ג) שליחות יד צריכה קנין, התכוין לחסר רק חלק מהפקדון - 44 / ד) דיבור בשליחות יד - 44 / ה) שליחות, משלם כשעת הגזילה - 45 / ו) טלטלה והניחה - 46 / ז) המפקיד מעות - 47 / ח) נתן את הפקדון לגנבים - 51 / ט) נתן לגנבים מעות פדיון שבויים - 51 / י) חישוב החסרונות בפקדון - 52 / יא) חישוב החסרונות אם הסתפק מהפירות - 52 / יב) הפקיד בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים - 53 / יג) חישוב בליעת הקנקנים ושומרים - 53 / יד) אינו יודע כמה הפקידו אצלו - 53 / טו) פירות הנחסרים - 53 / טז) הפסד קנקנים - 53 / יז) יח) חשש הפסד בעתיד - 53 / יט) מוכר בב"ד לאחרים, דין המעות - 54 / כ) טיפול בס"ת - 54 / כא) כב) טיפול בכסות - 55
56	סימן רצ"ג / חזרה מהשמירה
	א) היכן יכול להשיב את הפקדון - 56 / ב) האם יכול להחזיר במדבר - 57 / ג) אם המפקיד הלך למדינת הים - 58 / ד) שלח את הפקדון ביד שליח - 58
60	סימן רצ"ד / שבועות השומרים, והכופר בפקדון
	א) הכופר בפקדון - 60 / ב) ג' שבועות של השומר - 60 / ג) יש רואה - 62 / ד) עדים מעידים שנאנס חפץ ולא ידוע אם זה של המפקיד - 62 / ה) תנאי שיהיה פטור משבועה - 62 / ו) נגנבה באונס והוכר הגנב - 62
64	סימן רצ"ה / שילם ולא רצה להשבע
	א) שבועה שאינה ברשותו - 64 / ב) שבועת השומרים, שבח דמעלמא - 64 / ג) שתי כסף - 68
69	סימן רצ"ו / טענות בין מפקיד לנפקד
	א) מיגו לאפטורי משבועה (נאנסו מיגו דהחזרתי) - 69 / ב) החזרתי מיגו דנאנסו - 70 / ג) מתי נאמן להשבע שנאנס - 70 / ד) שבועת השומרים מול שבועת טו"נ - 71 / ה) מתנה ש"ח להיות כשואל - 71 / ו) ח) דו"ד האם היה תנאי - 72 / ז) דו"ד האם בכלל היה שומר - 72

- 74**..... סימן רצ"ז / כופר בפקדון והמפקיד נותן סימן
 (א) עדי פקדון, עדי ראה, סימן - 74
- 77**..... סימן רח"צ / ברי ושמה ביחס לשווי הפקדון
 (א) נפקד שאינו יודע כמה הפקידו אצלו - 77 / (ב) מפקיד ונפקד שאינם יודעים מה היה בפקדון - 78
- 79**..... סימן רצ"ט / שנים שהפקידו אצל אחד
 (א) שנים שהפקידו אצל אחד - 79
- 80**..... סימן ש' / מנה שלישי
 (א) אחד הפקיד מנה ואחד הפקיד מאתים - 80 / (ב) אחד הפקיד כלי גדול ואחד הפקיד כלי קטן - 82
 (ג) זה אומר אני המפקיד וזה אומר אני המפקיד - 82 / (ד) הפקידו בהמות אצל רועה - 82
- 83**..... סימן ש"א / שמירה בקרקעות
 (א) קרקעות, עבדים, שטרות, הקדשות וממון גוי - 83 / (ב) גלגול שבועה - 85 / (ג) שבועת היסת - 86
 (ד) תנאי לחייב עצמו בשמירה על הנ"ל - 86 / (ה) העומד ליתלש - 86 / (ו) (ז) חן לשמור ולא לחלק - 87 / (ט) שיהיה ישראל מתחילה ועד סוף - 87 / (י) לשמור - ולא לאבד - 88
- 89**..... סימן ש"ב / אשה וקטן
 (א) אשה השומרת - 89 / (ב) קטן שהפקיד - 89
- 90**..... סימן ש"ג / שומר שכר
 (א) מאימתי מתחייב - 90 / (ב) גניבת אונס - 90 / (ג) פטור באונס - 91 / (ד) (ו) ז' מקרים שמוגדרים כאונס או כפשיעה - 92 / (ה) השתדל להציל ונכשל - 93 / (ח) (ט) הוצאות כדי להציל את הפקדון - 93 / (י) (יא) שמירה יתירה, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - 93 / (יב) סגפה - 95 / (יג) נפלה מראשי צוקים - 95 / (יד) מתה כדרכה - 95
- 96**..... סימן ד"ש / המעביר חבית ונשברה
 (א) סבל המעביר חבית נשבע ונפטר - 96 / (ב) (ג) (ד) סבל שנשא משקל הכבד מדאי לסבל יחידי - 96 / (ה) כמה משלם סבל ששבר חבית - 97 / (ו) כלה זמנו - 99
- 100**..... סימן ש"ה / טענות של שומר שכר
 (א) הקדמה - 100 / (ב) הוכר הגנב - 100 / (ג) שמירה בבעלים - 101 / (ד) מתנה ש"ש להתחייב או להפטור - 101 / (ה) שומר שמסר לשומר - 102 / (ו) שמור לי ואשמור לך - 102 / (ז) שניים שהחליפו בגדיהם - 104
- 105**..... סימן ש"ו / אומנים
 (א) אומן - 105 / (ב) אומן קונה בשבח כלי - 107 / (ג) אומן ששינה לרעה ממה שהתבקש - 110 / (ד) טבח שקלקל - 111 / (ה) ספק טריפה, וטריפה שנהגו לפסול מספק - 112 / (ו) המראה דינר לשולחני (או אדם המייעץ לחבירו) - 112 / (ז) צריך להביא ראיה שהוא מומחה - 113 / (ח) פסידא דלא הדר - 114
- 115**..... סימן ש"ז / דיני שוכר
 (א) שוכר כש"ש - 115 / (ב) שעת החיוב של השומר - 115 / (ג) שוכר בית שהזיק את הבית - 116 / (ד) שוכר שמסר לשוכר - 116 / (ה) שכר מאחד והשאלה לאחר - 117 / (ו) מכה החוזרת - 117 / (ז) השכרת פרה עייפה - 118

- סימן ש"ח / כמה יטען על בהמה שכורה.....119**
 (א) שכר לרכוב עליו איש - 119 / (ב) שכר שתרכב עליו אשה - 119 / (ג) מה מותר להניח על החמור - 120 / (ד) נפח קשה למשאוי - 120 / (ה) ו' תוספת במשקל - 120 / (ז) תוספת משקל בכתף - 121
- סימן ש"ט / שוכר ששינה ממה ששכר עבורו.....122**
 (א) (ב) להוליכה בהר והוליכה בבקעה - 122 / (ג) שינוי שנחשב פשיעה - 123 / (ד) לחרוש בבקעה וחרש בהר - 123 / (ה) לדוש בקטנית ודש בתבואה - 124
- סימן ש"י / השוכר חמור ומת או נסתמא.....125**
 (א) (ב) נשטית או נלקחה באנגריא או שמתה - 125 / (ג) שכרו לרכוב וחזר באיחור בגלל שעכבו נהר - 127
- סימן ש"יא / השוכר ספינה ופרקה או טבעה בחצי הדרך.....130**
 (א) הוסיף 1/30 מהמשקל המקובל - 130 / (ב) ספינה זו ויין סתם - 130 / (ג) ספינה סתם ויין זה - 131 / (ד) ספינה זו ויין זה - 131 / (ה) ספינה סתם ויין סתם - 131 / (ו) פרקה בחצי הדרך - 132
- סימן ש"יב / שכירות בית.....133**
 (א) המשכיר לזמן קצוב - 133 / (ב) משכיר שמכר לאנס - 134 / (ג) מישכן את השדה וחזר ומכר אותה - 135 / (ד) משך השכירות - 135 / (ה) המשכיר לזמן שאינו קצוב - הודעה - 135 / (ו) משך ההתראה - 136 / (ז) הודעה של השוכר - 136 / (ח) שכר לזמן קצוב - 136 / (ט) הוקרו הבתים - 136 / (יא) המשכיר צריך את הבית לעצמו - 137 / (יב) המשכיר צריך את הבית לחתונת בנו - 137 / (יג) משכיר שמכר או הוריש את הבית - 138 / (יד) מקום שנהגו שיש ר"ה לשכירות - 138 / (טו) חודש העיבור - 138 / (טז) מחלוקת בין השוכר למשכיר - 140 / (יז) בית שנסתר או נפל - 140 / (יח) שכר עליה ונפלה - 142 / (יט) שתי עליות זו ע"ג זו - 143 / (כ) גפן מודלית על גבי אפרסק - 143
- סימן ש"יג / מה כלול בשכירות הבית.....144**
 (א) השכיר חדר בבית גדול - 144 / (ב) רפת - 144 / (ג) מי קונה את הזבל בחצר המשכיר - 144 / (ד) אפר כירה - 146
- סימן ש"יד / מה מוטל על השוכר ומה על המשכיר.....148**
 (א) על המשכיר לתקן - 148 / (ב) על השוכר לתקן - 148
- סימן ש"טו / המשכיר בית על תנאי.....149**
 (א) במה שכירות קרקע נקנית, אונאה - 149 / (ב) תנאי בשכירות קרקע - 150 / (ג) ספק אם היה תנאי - 150 / (ד) תנאי בשכירות פועלים - 150
- סימן ש"טז / שוכר בית יכול להשכירו לאחרים.....151**
 (א) שוכר בית רשאי להשכיר - 151 / (ב) שותפים בשכירות - 154 / (ג) הממשכן ביתו והתנה שיכול המלוה לדור בו - 154
- סימן ש"יז / דו"ד על דמי השכירות.....155**
 (א) שוכר הטוען שפרע את דמי השכירות - 155 / (ב) השכיר בשטר ללא זמן - 156 / (ג) שטר שכירות שכתוב בו שנים סתם - 157 / (ד) שוכר שנאמן במיגו שלקוח - 157
- סימן ש"יח / משכיר שאינו צריך את תמורת דמי השכירות שקצב.....159**
 (א) משכיר שאינו צריך את תמורת דמי השכירות שקצב - 159

- סימן שי"ט / הטעה את חבריו והכניס פירות לביתו**.....160
 (א) הטעה את חבריו והכניס פירות לביתו - 160
- סימן שכ"א / מכת מדינה, ומעיין שיבש**.....162
 (א) מכת מדינה - 162 / (ב) הקפיד על המעיין או על האילן - 165
- סימן של"א / שעות העבודה ומזונות הפועלים**.....166
 (א) שעות עבודה - 166 / (ב) מזונות לפועלים - 167 / (ג) התנה לשלם כאחד מפועלי העיר - 167
- סימן של"ב / קציצת השכר**.....168
 (א) בעה"ב אמר לשכור בשלוש והשליח שכר בארבע - 168 / (ב) בעה"ב אמר לשכור בארבע והשליח שכר בשלוש - 169 / (ג) 'כמו שאמר בעה"ב' - במקרה הראשון - 169 / (ד) 'כמו שאמר בעה"ב' - במקרה השני - 170 / (ה) צד אחד שרצה לחזור והצד השני פייסו להישאר - 173 / (ו) קצץ דינר יותר מהשכר בשוק והשכר בשוק התייקר בדינר - 173
- סימן של"ג / פועלים שחזרו בהם**.....174
 (א) (ב) חזרה משכירות פועלים - 174 / (ג) פועל יכול לחזור בו - 179 / (ד) חזר בו לאחר שהתחיל במלאכה - 180 / (ה) דבר האבד, אונס המונע מפועל לעבוד - 181 / (ו) שוכר עליהם - 184 / (ז) דבר האבד - מוצא לשכור פועלים אחרים - 185 / (ח) עשה מעשה עפ"י דיבורו - 186
- סימן של"ד / אונס המונע את מלאכת הפועל**.....188
 (א) (ד) אונס המונע מהפועל לעבוד - פסק נהר - 188 / (ב) אונס המונע מהפועל לעבוד - ירד מטר או עלה נהר - 189 / (ג) אריס - 190 / (ד) מלמד - 190
- סימן של"ה / נגמרה המלאכה מוקדם או ללא השגת המטרה**.....191
 (א) הסתיימה המלאכה באמצע היום, פס"ד בדיני השוכר מלמד - 191 / (ב) (ג) שכר שליח - 192
- סימן של"ו / שכר פועל לעשות בשלו והראהו בשל חבריו**.....195
 (א) השוכר פועל לעשות בשלו והראהו בשל חבריו - 195 / (ב) (ג) תשלום השכר לפועל - 196 / (ד) פועל שנתפס לעבודת המלך - 197
- סימן של"ז / אכילת פועל במלאכתו**.....198
 (א) עושה בכתף, החוסם אינו לוקה - 198 / (ב) (ג) (ד) מה מותר לאכול - 198 / (ה) פועל שסבר שמותר לו לאכול - 198 / (ו) שומרים - 199 / (ז) עד כמה אוכל? - 199 / (ח) יאכל משל כולם לפי חשבון - 199 / (ט) (י) ממין שאתה עושה - 199 / (יא) בשעת מלאכה - 200 / (יב) ענבים ודבר אחר - 200 / (יג) מציצה, השבחת הענבים - 200 / (יד) אכילה גסה - 200 / (טו) פעולות על הפועל כדי להמעיט או להרבות תאבונו - 201 / (טז) (יז) משל שמיים הוא אוכל, קוצץ ע"י אחרים - 201 / (יח) האיסורים שיכול לעבור בהם - 201 / (יט) עבודה בכח מלא - 201 / (כ) זהירות מביטול מלאכה - 201
- סימן של"ח / לא תחסום**.....202
 (א) (ב) (ג) מיני הבהמות, מיני המלאכות - 202 / (ג) חסמה בחוץ, חסמה בקול - 202 / (ה) (ו) ישראל הדש בפרה של גוי, גוי הדש בפרה של ישראל - 203 / (ז) ספק אם עובר על לא תחסום - 203 / (ז) דיש המזיק לבהמה - 204 / (ח) מראית עין - 204 / (ט) הרעבת או השבעת הפרה - 204

- סימן של"ט / איסור הלנת שכר**..... 205
 (א) ב) איסורי התורה - 205 / ג) ד) שכיר שעות - 206 / ה) שכיר שבת ושכיר חודש - 206 / ו) קבלנות - 206 / ז) השוכר פועל ע"י שליח - 207 / ח) עבר זמנו - 207 / ט) מי שרגיל שלא לשלם בזמנו - 207 / י) לא תבעו - 207
- סימן ש"מ / דיני שואל**..... 208
 (א) חיובי שואל - 208 / ב) כחש שסופו לחזור - 210 / ג) ג' סוגי מתה מחמת מלאכה - 212 / ד) ממתני חלים חיובי השומר - 214 / ה) שלח ביד אחר - 215 / ו) שלח ביד עבדו הכנעני - 215 / ז) הכישה במקל והיא תבוא - 216 / ח) וכן לענין חזרה - 216
- סימן שמ"א / זמן ההשאלה והיקפה**..... 218
 (א) סתם שאלה, ושאלה לזמן קצוב - 218 / ב) משך השאילה - 218 / ג) הניח להם אביהם פרה שאולה - 219 / ד) כנ"ל והיורשים טבחו אותה - 220 / ה) שאל את החפץ למלאכה פלונית - 222 / ו) שואל בטובו - 222 / ז) שאל קרדום לעדור בו - 223 / ח) שאל שוקת - 223
- סימן שמ"ב / אין השואל רשאי להשאל**..... 224
 (א) אין השואל רשאי להשאל - 224
- סימן שמ"ג / כלה זמנו**..... 226
 (א) שואל לאחר ימי שאילתה - 226 / ב) ש"ש לאחר ימי השמירה - 226
- סימן שד"מ / טו"נ בין הבעלים לשואל**..... 228
 (א) יש רואה, מתנה להפטר - 228 / ב) דין השברים - 228 / ג) לא ידוע שווי החפץ - 229 / ד) ספק אם מתה בשעת שאלה או בשעת שכירות - 230
- סימן שמ"ה / מתוך שאינו יכול להשבע משלם**..... 232
 (א) ב) מתוך שאין יכול להשבע משלם - 232
- סימן שמו"ו / שאילה בבעלים**..... 233
 (א) שאילה בבעלים - 233 / ב) צריך להיות עימו בשעת שאילה - 233 / ג) מתי מוגדר תחילת מלאכת הבעלים - 233 / ד) איזה פעולה נחשבת כשכר את הבעלים - 234 / ה) ח) שמור לי ואשמור לך - 234 / ו) שליח שנשכר עם החפץ - 234 / ז) שותפים - 235 / ט) בעל ואשה - 235 / י) ספק הנאה - 236 / יא) ספק בעלים - 236 / יב) בעלי מלאכה עבור אנשי העיר - 237 / יג) רב ותלמידים - 237 / יד) שכרה וחזר ושאלה או להיפך - 237 / טו) שכר וחזר ושכר - 238 / טז) בעל בנכסי אשתו - 238 / יז) אשה ששאלה ונישאת - 238 / יח) לוקח חפץ לל' יום - 239 / יט) דין שאלה בבעלים נכון בכל השומרים - 240
- סימן שמו"ז / שור מושאל שהזיק**..... 241
 (א) שור מושאל שהזיק - 241
- סימן שמו"ח / עיקרי איסור גניבה**..... 242
 (א) פחות משו"פ, גונב ע"מ לצער - 242 / ב) גזל גוי, טעות הגוי, הפקעת הלואתו - 243 / ג) הגדרת גנב - 244 / ד) מעשה קנין - 244 / ה) גבייה מהגנב - 245 / ו) ח) המסייע לגנב, שליחות לדבר עבירה - 246

- סימן שמ"ט / אשה, קטן ועבד שגנבו** 251
 (ב) אשה ששאלה - 251 / ג) קטן שגנב - 252
- סימן ש"ג / גנב חלב ואכלו** 253
- סימן שני"א / גנב והתחייב מיתה** 256
 (א) גנב והתחייב מיתה - 256
- סימן שני"ב / שניים שטענו נגנב** 258
 (א) שני שומרים שטענו שנגנב - 258
- סימן שני"ג / שינוי ויאוש** 259
 (א) שינוי השם - 259 / (ב) יאוש - 260 / ג) יאוש ושינוי רשות - 260 / ד) רשות יורש - 263
- סימן שני"ד / גזילה שהשביחה, התפטמה או התייקרה** 264
 (א) שבח שגזזה וילדה - 264 / ג) התייקרה או הוזלה - 267 / ד) הוכחשה או השמינה - 268 / ה) אין שמין - 268 / ו) גנב שרוצה להקדיש - 269
- סימן שני"ה / השבת הגזילה ללא ידיעת הבעלים** 271
 (א) השבת הגזילה ללא ידיעת הבעלים - 271 / ג) שומר שגנב - 272
- סימן שני"ו / תקנת השוק** 273
 (א) אסור לסייע לגנב - 273 / (ב) תקנת השוק - 273 / ג) תקנת השוק לאחר יאוש - 276 / ד) לא ידוע בכמה קנה - ותובע מהבעלים - 276 / ה) לא ידוע בכמה קנה - ותובע מהגנב - 277 / ו) גנב ופרע בחובו או היקפו - 277 / ז) הלווה על סמך משכון גנוב - 277 / ח) קנה חפץ גנוב ביוקר או בזול - 278 / ט) הלווה ללא משכון וחזר והלווה על משכון גנוב - 278 / י) לוקח שקנה מלוקח מגנב - 279
- סימן שני"ז / המכיר כליו וספריו ביד אחר** 281
 (א) המכיר כליו וספריו ביד אחר - 281 / ב) ג) נתבאר בסימנים אחרים - 283
- סימן שני"ח / דברים שאסור לקנות מחשש שהם גזולים** 284
 (א) קניה מרועים - 284 / (ב) קניה משומרי פירות - 284 / ג) אם אמר 'הטמן' - 284 / ד) אריס, ניותא שלא מדעת - 284 / ה) קניה מנשים עבדים וקטנים - 285 / ו) קניה מבית הבד - 285 / ז) צמר שמוציא אומן מהבגד - 285 / ח) חוטים שמוציא אומן מהבגד - 286 / ט) י) שאריות חומר מהעבודה - 286 / יא) מנהג המדינה - 286 / יב) שינוי - 286
- סימן שני"ט / איסור גזילה** 287
 (א) איסור לגנוב, גזל הגוי - 287 / (ב) גזול ע"מ לשלם - 288 / ג) כאילו נוטל נפשו - 289 / ד) להציל עצמו בממון חברו - 289 / ה) שואל שלא מדעת הוי גזלן - 289 / ו) החוטף משכון - 289 / ז) ח) הגדרת גזל ועושק - 290 / ט) חמסן - 290 / י) יא) יב) לא תתאוה ולא תחמוד - 290
- סימן ש"ס / מצוות השבה** 292
 (א) חיוב השבה ותקנת מריש - 292 / (ב) ג) ד) השבה של פחות משו"פ - 293 / ה) ו) ז) שינוי מעשה - 293 / ח) ט) י) שינוי מעשה שמשנה את השם - 295

- סימן שס"א / יאוש, שינוי השם, שינוי רשות**.....296
 (א) יאוש - 296 / (ב) יאוש ושינוי שם החזור - 297 / (ג) סתם גניבה יאוש בעלים - 297 / (ד) יאוש ושינוי רשות - 297 / (ה) הגדרת שינוי רשות - 297 / (ו) דין השני כאשר אינו מוגדר שינוי רשות - 298 / (ז) רשות יורש לאו כרשות לוקח - 299 / (ח) הגזול חבירו בעדים - 300
- סימן שס"ב / השביחה, התפטמה או הוקרה**.....301
 (א) יאוש לחוד, שינוי - 301 / (ב) גזילה שהשביחה - 301 / (ג) יאוש ושינוי רשות - 301 / (ד) גזל והשביח ומכר - 301 / (ה) גוי שהשביח - 302 / (ו) גוי שהשביח ומכר - 302 / (ז) ח (ט) שבח גזילה - 303 / (י) יא (תייקרה או הוזלה - 303 / (יב) גזל אשכול - 303 / (יג) תשלומי הגזולן כאשר החפץ נשבר - 303
- סימן שס"ג / שינוי בגזילה, וז"נ וזל"ח**.....304
 (א) שינוי דלא קונה - 304 / (ב) גזל, נאסר בהנאה ואח"כ נשרף - 308 / (ג) נהנה ממטלטל גזול - 308 / (ד) נהנה מעבד גזול - 309 / (ה) נהנה מספינה גזולה - 309 / (ו) ז"נ וזל"ח, זל"נ וז"ח - 310 / (ז) חסרון מועט - 312 / (ח) נהנה שגילה בדעתו שמוכן לשלם - 313 / (ט) י (התברר שהמשכיר אינו הבעלים, דור עימי בבית - 313 / יא) שבח סממנים ע"ג הצמר - 315
- סימן שס"ד / ראו שנכנס לבית חברו או שחטף**.....317
 (א) (ב) נטל בפני שני עדים - 317 / (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) נטל בפני עד אחד - 317 / (ח) גזלתני - 318 / (ט) נטלתי ממך למשכון - 318
- סימן שס"ה / אינו יודע ממי גזל**.....319
 (א) תביעה בברי - 319 / (ב) אם אין תביעה בברי - 320
- סימן שס"ו / גזלן שבא לעשות תשובה**.....322
 (א) אין מקבלים מגזולן מפורסם - 322 / (ב) הגזול את הרבים - 322 / (ג) שואל שלא מדעת - 323 / (ד) מקום השבת הגזילה - 323
- סימן שס"ז / דיני השבת הגזילה, והגזול אביו או גר**.....324
 (א) הגזול ונשבע - 324 / (ב) מסר את הגזילה ליד שליח - 325 / (ג) מחל לו על חלק מהגזילה - 326 / (ד) מת הנגזל - 326 / (ה) גזל את אביו - 326 / (ו) גזל הגר - 327
- סימן שס"ח / באלו מקרים יש יאוש בסתם**.....329
 (א) באלו מקרים יש יאוש בסתם - 329
- סימן שס"ט / הנאה מחפץ גזול, דינא דמלכותא דינא**.....330
 (א) אסור לקנות מגזולן - 330 / (ב) אסור להנות מחפץ גזול - 330 / (ג) מאימת מותר להנות מהגזולן? - 331 / (ד) לפרוט מתיבת מוכסים - 332 / (ה) נטלו כסותו ונתנו לו כסות אחרת - 332 / (ו) דינא דמלכותא דינא - 332 / (ז) ט (י) יא (דרכי גביית המס - 334 / (ח) דינא דמלכא, תחומים של דינא דמלכותא - 334 / יא) פרטי דינים בדינא דמלכותא - 335
- סימן ש"ע / גזל מדרבנן**.....337
 (א) מפריחי יונים - 337 / (ב) ג) משחק בקוביא - 337 / (ה) עני המנקף - 338 / (ו) נחיל דבורים, ויוני שובך - 338 / (ז) האם יוצא בדיינים - 338
- סימן ש"א / קרקע אינה נגזלת**.....339
 (א) (ב) גזל שדה - 339 / (ג) (ד) נטלוה מסיקין - 340

- סימן שע"ב / גזלן שהזיק שדה גזולה..... 341**
 (א) גזלן שאכל פירות גזולים - 341 / (ב) גזלו את השדה מהגזלן מחמתו - 341 / (ג) גזלן שהשביח את השדה - 341
- סימן שע"ג / לוקח מגזלן שהשביח את השדה..... 342**
 (א) שבח - 342 / (ב) פירות - 343 / (ג) ספק אם ידע שהקרקע גזולה - 344
- סימן שע"ד / גזל שדה ומכרה וחזר וקנה אותה מהנגזל..... 345**
 (א) גזל קרקע ומכר אותה וחזר וקנה אותה מהנגזל - 345 / (ב) מקרים שמוכח שאינו רוצה להעמידו ביד הלוקח - 345 / (ג) גבה את הקרקע בחובו - 346 / (ד) קיבל את הקרקע במתנה - 346 / (ה) ו דינים נוספים שמתבארים בסימנים אחרים - 346
- סימן שע"ה / היורד לשדה חבירו..... 347**
 (א) היורד שלא ברשות - 347 / (ב) הריני נוטל עצי ואבני - 348 / (ג) גילה בדעתו שנוח לו - 349 / (ד) ה) היורד ברשות - 349 / (ו) ז) היורד לחורבתו של חבירו ובנה אותה - 350 / (ח) שומא כמה הוציא - 351 / (ט) בחזקת שנתן או בחזקת שלא נתן - 351
- סימן שע"ו / איסור הסגת גבול..... 353**
 (א) הסגת גבול - 353
- סימן שע"ז / מיצר שהחזיקו בה רבים אסור לקלקלו..... 354**
 (א) מיצר שהחזיקו בו רבים - 354
- סימן שע"ח / אסור להזיק, ואם הזיקו זא"ז..... 355**
 (א) ג) אדם מועד לעולם, אונס גמור - 355 / (ב) נפל מהגג ברוח - 356 / (ה) הזיק ראייה - 356 / (ו) ז) שניהם ברשות או לא ברשות, או אחד ברשות ואחד שלא ברשות - 356 / (ח) ריצה בערב שבת - 358 / (ט) מזיק עם סוסו, מזיק דרך שחוק - 358
- סימן שע"ט / זה בא בחבית וזה בא בקורה..... 359**
 (א) בעל קורה ובעל חבית הבאים זה מול זה - 359 / (ב) ג) בעל קורה ובעל חבית זה אחרי זה - 359 / (ד) מילא את חצר חבירו בכדים - 359
- סימן שפ" / קרע כסותי, ודין רודף..... 360**
 (א) קרע כסותי או שבור רגלי - 360 / (ב) קרע כסותו של פלוני - 361 / (ג) רודף - 361 / (ד) ספינה העומדת לטבוע והשליכו משא ממנה - 361
- סימן שפ"א / חמשה שישבו על ספסל..... 363**
- סימן שפ"ב / החוטף מצווה מחבירו..... 365**
 (א) הגזול מצווה מחבירו - 365
- סימן שפ"ג / המזיק לבהמת חבירו..... 368**
 (א) שם גחלת על לב העבד או השור - 368 / (ב) מציל את שלו ומזיק את של חבירו - 368 / (ג) שנים שהזיקו יחד - 369 / (ד) מרבה בחבילה - 369 / (ה) הכובש בהמת חבירו - 369
- סימן שפ"ד / המזיק בכוחו..... 370**
 (א) המזיק בכוחו - 370 / (ב) גץ - 370 / (ג) בנאי שהכה ונפל - 370 / (ד) החצב שמסר לסתת - 370

- סימן שפ"ה / היזק שאינו ניכר** 371
 (א) היזק שאינו ניכר - 371 / ב) מנסך - 372
- סימן שפ"ו / גרמי** 373
 (א) הגדרת גרמא וגרמי - 373 / ב) שורף שטרותיו - 380 / ג) זרק כלי מראש הגג והסיר הכר - 383 / ד) זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושבירו - 385
- סימן שפ"ז / שמין לנזיקין** 387
 (א) שמין לנזיקין - 387
- סימן שפ"ח / תקנת נגזל במזיק, ודין מוסר** 388
 (א) תקנת נגזל באשו - 388 / ב) ג) מוסר שהראה - 390 / ד) מוסר שנשא ונתן ביד - 392 / ה) מסר מתוך ויכוח - 394 / ו) אדם הנתפס על חברו - 395 / ז) תקנת נגזל במסור - 395 / ח) מתי מוסר פסול לשבועה - 398 / ט) אסור למסור אפילו רשע - 399 / י) הריגת המוסר - 399 / יא) הריגת המוסר לאחר מעשה - 400 / יב) המיצר לאחרים - 400 / יג) ממונו של מוסר - 401 / יד) עדות על מוסר - 402 / טו) מקרים שונים של מוסר - 402 / טז) כל בני העיר משתתפים בהוצאות - 403 / נספח בדין מוסר - 403
- סימן שפ"ט / כללים בנוקי בהמה** 404
 (א) הקדמה - 404 / ב) ד) שן, רגל וקרן - 404 / ה) ו) תם ומועד - 404 / ז) רביצה על כלים קטנים - 404 / ח) חמש חיות מועדות מתחילתן - 404 / ט) מגופו או מעליה - 405 / י) יא) יב) יג) יד) יז) רשויות מורכבות - 405 / טו) הולכים לפי הרשות בו ארע הנזק - 406 / טז) הכניס פירות לחצר של אדם שלישי - 406 / יח) אבות נזיקין בשור - 407 / יט) הגדרת קרן - 407 / כ) כל המשנה ובא אחר ושינה בו - 407
- סימן שצ" / נזקי רגל וצורות** 408
 (א) הגדרת רגל - 408 / ב) כשכשה בזנבה ואמתה - 408 / ג) צורות - 409 / ד) התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י - 409 / ה) כח כוחו, נתגלגל - 409 / ו) שינוי בצורות - 410 / ז) מקום שא"א שלא לבעוט ולהתיז - 410 / ח) הטילה גללים לעיסה - 410 / ט) הזיקה ברוח או קול - 410 / י) תרנגול שהזיק באמצעות דליל - 411 / יא) תרנגול שחטט בחבל הדלי - 412 / יב) קפיצה של כלב וגדי, קפיצה של אדם - 412
- סימן שצ"א / נזקי שן** 413
 (א) הגדרת שן - 413 / ב) שן משונה - 413 / ג) אכילה ע"י הדחק - 413 / ד) ה) נזק לואי - 413 / ו) כלב שאכל כבשה - 413 / ז) נטלה מרשות אחת ואכלה ברשות אחרת - 414 / ח) הגדרת 'מה שנהנית' - 415 / ט) מחזרת - 415 / י) מקצה מקום - 416 / יא) אכלה מעל גבי חברתה - 416 / יב) מתגלגל - 416
- סימן שצ"ב / כלב שאכל חררה והדליק את הגדיש** 418
 (א) כלב שאכל חררה והדליק את הגדיש - 418
- סימן שצ"ג / הכניס חפץ לחצר בעה"ב והזיק או הוזק** 420
 (א) הכניס חפץ לחצר חברו והזיק או הוזק - 420 / ב) ג) היה לה שלא תאכל - 420 / ד) מקרה שאף רבי מודה - 421

- סימן שצ"ד / בהמה שנפלה לגינה**..... 422
 (א) בהמה שנפלה לגינה - 422 / ג) המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו - 423 / ד) ה) משערים בשישים - 423 / ו) קצץ דקל או פירותיו - 423
- סימן שצ"ה / המשסה את הכלב**..... 424
 (א) המשסה את הכלב - 424
- סימן שצ"ו / שמירה על בהמה**..... 425
 (א) שמירה פחותה - 425 / ב) נפרצה בלילה - 426 / ג) פרצוה ליסטים - 426 / ד) הפורץ גדר בפני בהמת חבירו - 426 / ה) הניח את הבהמה במקום שהשמש קופחת - 427 / ו) מסר בהמה לחש"ו - 427 / ז) חמשה ששומרים על שור - 427 / ח) מסרו שורו לשומר - 428 / ט) שומר שמסר לשומר - 428 / י) שור של שואל שהזיק לשור של משאיל ולהיפך - 428
- סימן שצ"ז / בהמה שרגילה להכנס לשדה חבירו**..... 429
 (א) ניזק שלא גדר - 429 / ב) בהמות של קצבים - 429
- סימן שצ"ח / הכניס שור לחצר חבירו ברשות או שלא ברשות**..... 430
 (א) ה) הכניס שורו לחצר חבירו שלא ברשות - 430 / ב) קרן בחצר הניזק - 430 / ג) שור שחפר בור בחצר אדם אחר - 431 / ד) שור שהבאיש את מי הבור - 431
- סימן שצ"ט / פרה מעוברת שהזיקה או הוזקה**..... 432
 (א) פרה מעוברת שהזיקה - 432 / ב) פרה מעוברת שהזיקה ונמצא עוברת בצידה - 432 / ג) שור שנגח פרה מעוברת - 432 / ד) שומת ההפלה - 433 / ה) פרה של אחד ועובר של אחר - 433
- סימן ת / ספק מי נגח את מי**..... 434
 (א) ספק אם שור אחר נגח בו או ניזוק בסלע - 434 / ב) ספק שור של מי נגח - 434 / ג) ספק איזה שור נגח - 435 / ד) שני שוורים שנגחו שני שוורים - ספק איזה שור נגח לאיזה שור - 437
- סימן ת"א / שור תם שנגח וחזר ונגח**..... 439
 (א) שור תם שנגח וחזר ונגח - 439 / ב) אם הניזק תפס את השור והוא חזר ונגח - 439
- סימן ת"ב / שני שוורים שחבלו זה בזה**..... 442
 (א) שני שוורים שחבלו זה בזה - 442
- סימן ת"ג / שומת השברים, פחת וטורח נבילה**..... 444
 (א) שמין לניזקין - 444 / ב) פחת נבילה, שבח נבילה - 444 / ג) טורח נבילה - 445
- סימן ת"ד / שור של מזיק או ניזק שפחת או השביח**..... 446
 (א) שור של הניזק שהשביח - 446 / ב) שור של ניזק שפחת, ושור של מזיק שהשביח או פחת - 446
- סימן ת"ה / שור שנגח אדם**..... 448
 (א) שור שנגח אדם - 448 / ב) שור שחבל בשבת - 448 / ג) דמי ולדות - 448
- סימן ת"ו / שור של גוי או הפקר**..... 449
 (א) שור של גוי - 449 / ב) ג) ד) שור של הפקר - 449 / ה) שור של חש"ו - 450

- סימן ת"ז / יוחלט השור** 451
 (א) בו מכרו מזיק או ניזק - 451 / 2) שחטו - 452 / ג) לאחר העמדה בדין - 452 / ד) קדמו בעלי חובות וגבו - 452
- סימן ת"ח / דנים רק בעדות ברורה** 453
 (א) דנים רק בעדות ברורה - 453 / ב) גמל העוכר בין הגמלים - 453
- סימן ת"ט / איסור לגדל חיות מסוימות** 454
 (א) בהמה דקה - 454 / ב) חזירים - 454 / ג) כלבים - 454 / ד) ירש כלבים או חזירים - 455
- סימן ת"י / בור** 456
 (א) הגדרת בור - 456 / ב) כריה או פתיחה - 456 / ג) כיסה ופתח או סתם וכרה - 456 / ד) בעל הבור, שור שחפר - 456 / ה) שור שחפר בור - 457 / ו) המיקום והבעלות של הבור - 457 / ז) חפר ומסר לרבים - 458 / ח) אין שליחות לדבר עבירה - 458 / ט) חפירת יסודות - 458 / י) סוגי בורות - 458 / יא) יב) בור עם מים - 458 / יג) יד) העמיק את החפירה - 459 / טו) העמיק בור תשעה טפחים לעשרה טפחים - 459 / טז) הרחיב בור - 459 / יז) הבלו וכ"ש חבטו - 460 / יח) תל - 460 / יט) נפל שור פקח - 460 / כ) כא) נפל אדם או כלים - 461 / כב) כיסה את הבור כראוי - 461 / כג) כיסוי שנחלש כשהולכים עליו גמלים - 461 / כד) מיגו - 462 / כה) בור של שותפים - שניהם ראו אותו מגולה - 462 / כו) כז) כח) בור של שותפים - הראשון כיסה והשני לא - 463 / כט) המכסה בורו בכיסוי של חבירו - 463 / ל) מסר בור לחש"ו - 463 / לא) שור שנפל לבור מחמת קול הכורה - 464 / לב) לג) שור שדחף שור אחר לבור - 464 / לד) לה) לו) שור ואדם שדחפו לבור - 465 / לז) גדרי דין' כי ליכא לאשתלומי מהאי' - 465 / לח) החופר בור ונהרג - 466
- סימן תיא' / תולדות של בור** 467
 (א) אסו"מ שהזיק - 467 / ב) אסו"מ שנפל באונס - 468 / ג) ד) בור המתגלגל - 468 / ה) בור המתגלגל בכוחה של הבהמה - 468 / ו) בור המתגלגל שנח ואח"כ הזיק - 469 / ז) בור שנוצר ע"י שור - 469
- סימן תיב' / נתקל** 470
 (א) המניח את הכד ברה"ר ואחר נתקל בו - 470 / ב) אין דרכם של בנ"א להתבונן בדרכים - 470 / ג) דרכן של בהמות להתבונן בדרכים - 471 / ד) נתקל, מפקיר נזקיו לאחר נפילה - 471 / ה) שפך מים ברה"ר - 471
- סימן תיג' / שני קדרים המהלכים זה אחר זה** 472
 (א) שני קדרים המהלכים זה אחר זה - 472 / ג) ראשון שהפיל כמה אנשים - 473
- סימן תיד' / הוצאת זבלים לרה"ר** 474
 (א) המוציא תבן וקש - 474 / ב) המוציא זבל וגללים - 475
- סימן תט"ו / קוצים הנמצאים בגדר** 476
 (א) הצניע קוצים בתוך הגדר שלו - 476 / ב) הצניע קוצים בתוך גדר של אחרים - 476 / ג) מידת חסידות - 476
- סימן תט"ז / כותל ואילן שנפלו** 477
 (א) כותל ואילן שנפלו - 477

- סימן תי"ז / אסור להוציא לרה"ר דברים המזיקים**..... 479
 (א) חלל תחת רה"ר - 479 / (ב) זיזים הבולטים לרה"ר - 480 / (ג) לקח חצר שיש בה זיזים - 480 / (ד) אילן הנוטה לרה"ר, אילנות בגדות הנהר - 481 / (ה) (ו) (ז) צרכי בניה ברה"ר - 481
- סימן תי"ח / אש**..... 482
 (א) הגדרת אש - 482 / (ב) (ג) הרחקה ראויה - 482 / (ד) (ה) מכשולים המונעים מהאש לעבור - 482 / (ו) דליקה שהפילה גדר - 483 / (ז) מסר אש ביד חש"ו - 483 / (ח) מסר אש ביד פקח - 484 / (ט) ליבה - 484 / (י) מרבה בדליקה - 485 / (יא) הכופף קמה בפני הדליקה - 486 / (יב) משא הגמל שנדלק מנר של חנוני - 486 / (יג) טמון - 486 / (טו) נתן לחבירו רשות להגדיש ונשרף - 487 / (טז) המטמין ממון חבירו - 488 / (יז) חיוב בארבעה דברים - 488 / (יח) הניח גחלת על אדם או על ממון - 488
- סימן תי"ט / גביה ממזיק**..... 490
 (א) ממה גובים, ומה סדר הגביה - 490 / (ב) שתי עידידות, קרקע עתה בזול - 491 / (ג) יורשי המזיק - 492
- סימן ת"כ / החובל בחבירו**..... 493
 (א) אסור לחבול - 493 / (ב) חבל פחות משווה פרוטה - 493 / (ג) (ד) חמשה דברים - 494 / (ה) מכה שסופה לחזור - 494 / (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) מקרים שמשלם רק חלק מהתשלומים - 494 / (יב) גילח שערו - 495 / (יג) הפיל שינו - 495 / (יד) צלקת - 495 / (טו) שומת הנוק - 495 / (טז) שומת הצער - 496 / (יז) שומת השבת - 496 / (יח) (יט) (כ) שומת הריפוי - 496 / (כא) (כב) (כג) שינויים בהסדרי הריפוי - 497 / (כד) שומת הבושת - 497 / (כה) חרשו - 497 / (כו) חבל וחזר וחבל - 498 / (כז) זמן לחבלות - 498 / (כח) (כט) אומד לנזיקין - 499 / (ל) הממציא את עצמו - 499 / (לא) החובל בעצמו - 499 / (לב) הפחיד את חבירו - 499 / (לג) בדיקה שאכן נחרש או התעורר - 500 / (לד) המבייש אדם ערום - 500 / (לה) מהות בושת - 500 / (לו) ישן שבייש - 501 / (לז) המבייש חש"ו - 501 / (לח) (לט) המבייש בדברים - 501 / (מ) המבייש ת"ח - 503 / (מא) (מב) (מג) קנסות קצובים - 503 / (מד) גביית חבלות בזמן הזה - 503
- סימן תכ"א / המבייש והחובל שלא בכוונה**..... 505
 (א) (ב) חיוב בושת - 505 / (ג) (ד) חיוב נזק, צער ריפוי ושבת - 505 / (ה) שניים שהתאבקו - 506 / (ו) עבד איניש דינא לנפשיה - 506 / (ז) (ח) הזיק ברשות או שלא ברשות - 506 / (ט) התיז בקעת - 507 / (י) הזיק באונס - 507 / (יא) נפל מהגג - 507 / (יב) קטע את ידי - 507 / (יג) שניים שחבלו זה בזה - 508 / (יד) שניים שחבלו באחד - 509
- סימן תכ"ב / בקשת מחילה**..... 510
 (א) בקשת מחילה - 510 / (ב) דין נחבל נשבע ונוטל - 510
- סימן תכ"ג / דמי ולדות**..... 511
 (א) דמי ולדות - 511 / (ב) מת האב - 511 / (ג) ישראל הבא על השפחה - 512 / (ד) יש אסון - 512
- סימן תכ"ד / החובל בהוריו או בבנו או ביום השבת**..... 513
 (א) מכה אביו ואמו - 513 / (ב) מכה חברו בשבת וביו"כ - 513 / (ג) החובל בעבד כנעני - 513 / (ד) חצי עבד וחצי בן חורין - 514 / (ה) עבד ששוחרר ועדיין לא קיבל גט שחרור - 514 / (ו) החובל בבת קטנה - 514 / (ז) החובל בבנים גדולים - 515 / (ח) החובל בחש"ו - 516 / (ט) החובל בעבד ואשה - 516 / (י) אשת איש שחבלה - 516 / (יא) אשת איש שחבלו בה - 517

518..... סימן תכ"ה / רודף, דין מורידים
 (א רודף - 518 / ב) עובר הרודף - 519 / ג) רודף אחר הערוה - 519 / ד) אמרה הניחוהו - 519 / ה) לא מעלים או לא מורידים - 520

522..... סימן תכ"ו / לא תעמוד על דם רעך
 (א) לא תעמוד על דם רעך - 522

523..... סימן תכ"ז / מעקה
 (א) (ב) בית דירה, ד"א - 523 / ג) בית של שותפים, ביכנ"ס - 524 / ד) רה"ר גבוהה מביתו - 524 / ה) הגדרות המעקה - 525 / ז) ח) שאר מכשולות - 525 / ט) י) איסורי חכמים מחשש סכנה - 525

526..... שאלות ממבחי הרבנות הראשית לישראל
 סימן רצ"א - 526 / סימן רצ"ב - 526 / סימן רצ"ג - 527 / סימן רצ"ד - 527 / סימן רצ"ה - 528 / סימן רצ"ז - 528 / סימן רח"צ - 528 / סימן ש"א - 528 / סימן ש"ג - 529 / סימן ש"ה - 529 / סימן ש"ו - 529 / סימן ש"ז - 530 / סימן ש"י - 530 / סימן ש"יב - 531 / סימן ש"יג - 531 / סימן שט"ז - 531 / סימן ש"ט - 531 / סימן שכ"א - 532 / שכירות כללי - 532 / סימן של"ג - 532 / סימן של"ה - 533 / סימן של"ו - 533 / סימן של"ט - 533 / סימן ש"מ - 534 / סימן שמ"א - 534 / סימן שמ"ג - 535 / סימן שד"מ - 535 / סימן שמ"ו - 535 / סימן שמ"ח - 535 / סימן שמ"ט - 535 / סימן שני"א - 536 / סימן שני"ג - 536 / סימן שני"ד - 536 / סימן שני"ו - 536 / סימן שני"ז - 537 / סימן שני"ח - 537 / סימן שני"ט - 537 / סימן ש"ס - 537 / סימן שס"א - 537 / סימן שס"ג - 537 / סימן שס"ד - 538 / סימן שס"ה - 538 / סימן שס"ח - 538 / סימן שע"ד - 538 / סימן שע"ה - 538 / נזיקין כללי - 538 / סימן שע"ח - 539 / סימן ש"פ - 539 / סימן שפ"ב - 539 / סימן שפ"ו - 539 / סימן שפ"ח - 540 / סימן שצ"א - 540 / סימן שצ"ד - 540 / סימן שצ"ה - 541 / סימן שצ"ו - 541 / סימן שצ"ח - 541 / סימן ת"ג - 541 / סימן ת"ז - 541 / סימן ת"ח - 541 / סימן ת"י - 542 / סימן ת"יא - 542 / סימן ת"יט - 542 / סימן ת"כ - 542 / סימן תכ"א - 542 / סימן תכ"ד - 543 / סימן תכ"ו - 543

סימן רצ"א / שומר חנם

גמרות

1. ב"מ דף פא: שמור לי עד הלוהו על המשכון.
2. ב"מ דף מב. במשנה עד דף מג. במשנה.
3. ב"מ דף לו. אתמר שומר שמסר לשומר עד דף לו: אמר רבי יוסי.
4. ב"מ דף צג. במשנה ארבעה שומרים עד דף צג: בר אדא סבולאה.
5. ב"מ דף צד. במשנה עד וכל שאפשר לקיימו בסופו.

מיקוד פת"ש, קצות ונתיבות

1. פת"ש - ס"ק א, ב, ג, ו, כא, כב.
2. קצות - ס"ק א, ד, יב.
3. נתיבות - ס"ק א, ו, ז, י, יב, יג, יד.

(א) שומר חנם, מיטב, יוקרא וזולא

ב"מ צג. במשנה - ש"ח חייב רק על פשיעה.
 ש"ך - איתא בב"ק דף ה. ששומרים הם מי"ג אבות נזיקין לשלם ממיטב. ולכן אם תובע פלגא מלוה ופלגא פקדון, את המלוה גובה מבינונית כבע"ח ואת הפקדון גובה מעידית כשומר.

יוקרא וזולא

קצות - יש חילוק בין גזלן לשומר כאשר החפץ שנמצא תחת ידם הוקר או הוזל:
 גזלן מתחייב כשעת הגניבה כמבואר בב"ק (דף צג:) שהגזלנים משלמים כשעת הגזילה.
 לעומת זאת שומר מתחייב כשעת הפשיעה, כמבואר בב"מ (דף מג:) שב"ה סוברים שמשלם כשעת הוצאה מן העולם.
 ונחלקו הראשונים בביאור ההבדל:

◀ ריטב"א - גזלן מוציא את החפץ מרשות הבעלים כבר בשעת הגזילה שהרי הבעלים לא יכולים להקדיש, משא"כ שומר שהחפץ נמצא ברשות הבעלים ויוצא מרשותם רק בשעת הפשיעה.

קשה, שהרי בב"ק (דף סט:) יש מ"ד שנגזל יכול להקדיש, ולפי"ז צריך להיות שגזלן ישלם עפ"י שעת הוצאה מן העולם ולא מצינו מי שסובר כן.
 ◀ רמב"ן - נכסי הגזלן משתעבדים משעת הגזילה, ואילו נכסי השומר משתעבדים משעה שפשע בה (כתובות לד:).

קשה, הרי הרמב"ם פסק (הובא לקמן סימן שמ"א סעיף ד) שנכסי שומר משתעבדים

משעת המשיכה, ואעפ"כ כתב המ"מ בשמו שהולכים ביוקרא וזולא עפ"י שעת הפשיעה! וי"ל שמ"ד שמשעתעבד משעת משיכה פירושו שבשעת הפשיעה משתעבד למפרע משעת המשיכה, לכן לכו"ע הולכים ביוקרא וזולא לפי שעת הפשיעה.

(ב) ג) הנח לפני, לפניך

'הנח' בשוק או בחצר

ב"ק מז: במשנה - נחלקו התנאים במי שהכניס ברשות בעל החצר - ת"ק סובר שהיתר זה כולל בתוכו שבעל החצר מקבל על עצמו שמירה, ולכן חייב. ורבי סובר שאינו מקבל על עצמו שמירה עד שיאמר כן להדיא.
ב"ק מז: - אבעיא להו במקום שקיבל על עצמו שמירה, האם מקבל על עצמו שמירה רק מנזק דאתי ליה מחמתיה או מקבל על עצמו שמירה גם מנזק דאתי מעלמא. ולא איפשטא.

◀ רי"ף, רמב"ם, שו"ע (סימן זה סעיף ג) - הלכה כרבי, שכן פסק שמואל (שם בב"ק).
◀ תוספות, רמ"א (ס"ס שצ"ח) - הלכה כרבנן, שהרי משמע שרבא פסק כרבנן (שם בב"ק).
ולכן חייב בנזק דאתי ליה מחמתיה, אך בנזק דאתי מעלמא פטור כיון שלא נפשט.

ב"מ פא. - אמר השומר 'הנח לפני' - דינו כש"ח. אמר השומר 'הנח לפניך' - איננו שומר. אמר השומר 'הנח' - בעיא דלא איפשטא.

לימא כתנאי, שלפי רבנן חייב באומר 'הנח' ואילו לפי רבי פטור. ודוחה הגמרא, שאפשר לומר שלפי רבנן דווקא בחצר יש קבלת שמירה לפי שבקלות יכול לשמור אבל בשוק פטור. ולפי רבי דווקא בחצר לא קיבל על עצמו לשמור לפי שנפרש דבריו שהתיר להכניס אבל בשוק חייב.

שו"ע - 'הנח לפניך' - פשיטא שפטור. 'הנח' - פטור, כיון שהוא ספק שלא נפשט והממע"ה.

◀ סמ"ע - אין להשוות ביניהם לגמרי. כי 'הנח לפניך' פטור בכל מקרה, אבל במקרה ואמר 'הנח' הרי זה תלוי במחלוקת רבנן ורבי בענין שמירה בחצר. לפי רבי פטור לגמרי, ואילו לפי רבנן חייב בנזק דאתי מחמתיה ואין הבדל בין חצר ובין שוק.

◀ ש"ך¹ - מחלוקת רבי ורבנן היא בחצר, אבל בשוק הרי הגמרא לא פשטה האם לכו"ע חייב או לכו"ע פטור.

1. אמנם מלשון הש"ך משמע שבה לפרש את דברי הסמ"ע, אך דבריו חולקים על דברי הסמ"ע כפי שמובאים בדרישה.

'הנח' בבית

אם אמר 'הנח בבית' -

או"ז, ש"ך (ס"ק ח. עפ"י נתיבות) - לכו"ע קיבל על עצמו שמירה. שהרי אין לפרש כוונתו שהבעלים ישב שם וישמור שהרי אדם לא רוצה שחבירו ישב אצלו בבית, אלא כוונתו שהבעלים ילך והוא ישמור בעצמו.

הא ביתא קמך

ב"מ מט: - הא ביתא קמך אינו שומר כלל.

תוספות (ב"ק מז:), ריטב"א, ש"ך - אפילו קבל שכר, מוכח מדבריו שכוונתו שהשכר הוא עבור השימוש בבית ולא עבור השמירה, שהרי מוכח מדבריו שלא מקבל על עצמו לשמור.

'הנח' במקום שהבעלים לא יכולים לשמור

◀ שו"ת הרא"ש, שו"ע - הניח חפץ על החמור של חבירו שיקחנו למקום אחר, בעל החמור מתחייב כש"ח.

סמ"ע - למרות שקיי"ל שהנח בשוק פטור, היינו כאשר הבעלים יכולים להשאר כאן אבל בנידו"ד שהשומר לוקח את החפץ למקום שהבעלים לא נמצאים כוונתו שמקבל על עצמו שמירה, ואפילו אומר הנח בלבד.

◀ רמ"א בשם י"א - כל מקום שאומר 'הנח' הרי הוא פטור משמירה, כפשוט הגמרא. סמ"ע, ש"ך כת"י - לא מצאנו מי שסובר כדעה זו.

קבלת שמירה ללא אמירה מפורשת

אשה לקחה תינוק של אחותה בעודו אוחז בידו מטבע, ואבד המטבע -

◀ צמח צדק - האשה פטורה שכיון שלא אמרה במפורש שמקבלת על עצמו שמירה, אינה מקבלת שמירה וגרע מהאומר הנח. ועוד שהחפץ כבר מוגדר כאבידה מדעת.

◀ שער משפט - מצינו (סימן שמ"ט, סעיף ב) שבעל מתחייב לשמור על חפץ שאשתו שאלה ללא שאומר במפורש שמקבל עליו שמירה. ויש לדחות, ששם קיבל עליו שמירה כיון שרוצה שאשתו תתקשט בו. וצ"ע לדינא.

אמר 'למה לא אקבלנו הלא לא מזיק לי דבר'

פת"ש - בקשו מאדם להניח אצלו כסף בבית עד שיחזרו לעיר ואמר 'למה לא אקבלנו הלא לא מזיק לי דבר' - חייב כש"ח. כי:

לשון זה לא גרעה מ'הנח בבית'. ועוד שכיון שידוע שהבעלים הולכים מהעיר, הרי זה דומה לשו"ת הרא"ש הנ"ל שהניחו נעלים על החמור והלכו, שודאי יש כאן קבלת שמירה.

ואין לומר שהתנה שיהיה פטור בכך שאמר 'הלא לא מזיק לי דבר', שהרי זה לא לשון של תנאי אלא זה רק נסיון של השומר לנחם את עצמו.

ד) נטירותא דדהבא לא קבילית עלי

ב"ק סב., שו"ע - אמר הבעלים לשומר שזה דינר כסף ונמצא שזה דינר זהב, חייב השומר רק כפי שהתחייב לשמור דהיינו בשווי של כסף. אבל אם השומר הזיק את החפץ - חייב להשלים את החסרון דהיינו בשווי זהב דא"ל מה הוי לך גבן דאזיקתן.

על מי מוטל לברר שהחפץ היה של זהב

נחלקו האחרונים על מי מוטל להוכיח שהחפץ היה של זהב -

- ◀ סמ"ע - על הבעלים להוכיח שזה של זהב.
- ◀ ש"ך - עשו תקנת נגזל במזיק (ב"ק סב.), ויכול הבעלים להשבע וליטול. אבל אם אמר במפורש בשעת ההפקדה שזה דינר כסף, אינו יכול להשבע בניגוד לדבריו.

אם המפקיד לא הטעה את השומר

מה הדין אם לא הטעה את השומר במפורש אלא שהמציאות מטעה, כגון שהפקיד חפץ יקר שרגיל להיות זול והשומר חשב שהוא זול?

- ◀ ש"ך (סימן ע"ב, ס"ק מ) - השומר פטור דלא הו"ל לאסוקי אדעתיה, אא"כ זה חפץ שרגיל להיות שווה הרבה.

- ◀ מהרש"ל (מובא שם) - השומר פטור רק אם הבעלים הטעו אותו, אבל אם נתנו לו בסתם חייב דהו"ל לאסוקי אדעתיה שזה זהב.

קצות - וכן נראה, שהרי אם החפץ התייקר השומר חייב לפי שעת היוקר ולא יכול לומר לא קבילית עלי ביוקר. ומוכח שבסתמא אדם מקבל על עצמו כל מה שיתברר בשעת הפשיעה שהחפץ שווה, ופטור רק אם המפקיד הטעה אותו.²

שומר אבידה

שומר אבידה שהגביה אבידה של זהב המחופה בכסף, ונגנב. האם חייב בשווי של זהב?
 ◀ קצות - כיון שאין זה תלוי בקבלתו אלא התורה חייבה אותו, יתכן שדינו כמזיק שמתחייב על החסרון ואין זה משנה מה סבר ומה קיבל על עצמו במחשבתו. ואפילו נימא שדינו כשומר, הרי לפי מהרש"ל דלעיל, שומר מקבל על עצמו כל שווי שיתברר בשעת הפשיעה, אא"כ הבעלים הטעה אותו, וא"כ כאן שהבעלים לא נמצא וודאי לא הטעה אותו - חייב כשווי של זהב. אך יתכן לומר שפטור כיון שמתחייב רק כאשר משך את

2. לכאורה אפשר לחלק ולומר שדווקא ביוקרא מתחייב כי זה דבר מצוי וזה כלול בכלל קבלתו כשומר. אבל כאשר הכלי נראה כשל כסף אין לשומר לחשוש ולעלות בדעתו שזה רק חיפוי כסף על כלי של זהב.

החפץ, ובנידו"ד כיון שזו משיכה בטעות אינה חלה כלל, כדין מי שמשך בדיל והתגלה בתוכו זהב שלא קנה (לקמן סימן רל"ב, יח). וצ"ע.

◀ נתיבות - יש לדמות דינו לדין מזיק, שהרי שניהם חייבים ללא קשר לכך שקבלו על עצמם, אלא התורה מחייבת אותם.

שואל

◀ קצות - אם התברר לשומר במהלך שמירתו שהחפץ עשוי מזהב פטור כיון שלא קיבל על עצמו שמירת זהב. אבל אם התברר כן לשואל והוא המשיך להשתמש בו - מתחייב מעתה על זהב שמעכשיו מקבל על עצמו שמירה כשואל.

◀ נתיבות - דינו כשאר שומרים, כיון שהבעלים היה ניחא להם בשומר שמקבל על עצמו התחייבות לשמור על של כסף.

גוי המעליל

קצות - ראובן שאל משמעון משכון של גוי, ואבד. הגוי מעליל שהמשכון שווה יותר משווי האמיתי, וכיון שראובן לא החזיר את החפץ התחייב שמעון לשלם לגוי יותר משווי האמיתי. ראובן פטור מהתשלום מעבר לשווי, כי:

א. תוספות (ב"ק עא:) - חיוב גרמי הוא רק בחפץ השווה לכל, אם שווה רק לפלוני דינו כדבר הגורם לממון ואינו ממון. בנידו"ד הרי המשכון שווה הרבה רק למפקיד שעל ידי המשכון הוא נפטר מחיובו לגוי.

ב. מה שמעבר לסכום האמיתי דינו כדבר שאין גופו ממון, ושומר פטור על כך שהרי פטור על שטרות.

ג. זה לא חיוב אמיתי ואינו מוגדר אפילו כגרמי.

קבלת שמירה בטעות

מהרי"ק, רמ"א - שומר שקיבל להעביר חפץ ואמר לו הבעלים שאין בזה בעיה במכס והתברר שיש וממילא הכל נהיה יותר מורכב, אינו מתחייב כלל כשומר.

ה) איך מתחייב בשמירה

◀ תוספות (ב"מ צ"ט), רא"ש, רמ"א (סימן ש"מ) - א"צ משיכה כדי להתחייב בשמירה. מקור: ב"מ פ: - שומר שאמר 'הנח לפני' - הרי הוא ש"ח. ומה שמצינו (ב"מ צט.) שתקנו משיכה בשומרים אינו לענין להתחייב בשמירה אלא לענין שאם השוכר או השואל משכו הרי שהבעלים לא יכולים לחזור בהם מההסכמה.

◀ רמב"ם, שו"ע (סימן ש"ג, וסימן ש"מ), ש"ך - צריך משיכה. מקור: ב"מ צט. - תקנו משיכה בשומרים. ומה שמצינו שמתחייב באומר 'הנח לפני' היינו שהניח בתוך ד"א של השומר בסימטא.

קצות (סימן ש"ז) - שורש המחלוקת הוא שלפי תוספות השומר מתחייב כמו תחילת עבודה של פועל. לפי הרמב"ם השומר מתחייב כגנב וגזלן שמתחייב משעה שנכנס לרשותו, והרמב"ם לטעמיה שפסק שנכסי השומר משתעבדים משעת משיכה.

מקרים שמתחייב בשמירה לכו"ע ללא קנין³

נתיבות -

א. (ס"ק יב) שומר שכר מתחייב בשמירה משעה שקבל שכר שמירה מן הבעלים. לפי שהבעלים קונה אותו כדרך שקונה את הפועל, ולא יכול לחזור בו, שהרי לא שייך כאן חשש נשרפו חיטך בעליה.

ב. (ש"מ, ס"ק ח. ש"ו, ס"ק א) שוכר ושואל מתחייבים משעה שהגיע לידם הנאה מן החפץ, שהנאה זו שווה כסף ונמצא שהתחייבו בשמירה תמורה להנאה זו. וראיה לכך מדברי רב הונא (ב"מ צט.) שאם בקע בו קנאו, והאמוראים שאמרו שצריך משיכה כוונתם לומר שאף משיכה קונה ולא רק שימוש.

ו) תחילתו בפשיעה וסופו באונס

ב"מ מב., שו"ע - שומר הטמין כסף בצריפא דאורבני ובאו גנבים וגנבוהו - חייב, שהרי זה תחילתו בפשיעה לענין שריפה וסופו באונס לענין גנבים.

נחלקו הראשונים בביאור המקרה -

◀ רש"י - מדובר שהניח את הכסף על קרקע הצריף.

◀ רמב"ם - מדובר שהחביא את הכסף בתוך קירות הצריף.

סמ"ע (ס"ק י, כג) - תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב רק כאשר אפשר לתלות את האונס בפשיעה אפילו תליה רחוקה⁴. כגון שאם פשע ולא הניח את הפקדון בארגז

3. קצות (ס"ק ד) - שומר אבידה הוא מקרה הפוך בו גם התוספות מודים שצריך דווקא משיכה. שכן התורה אומרת 'ואספתו אל תוך ביתך' וכל זמן שלא משך לא מתחייב בשמירתו אף אם ראה את האבידה.

4. לכאורה לפי רש"י ללא הפשיעה (אלא היה מטמין את הכסף בקרקע כדינו) ודאי לא היה האונס יכול להזיק. דהיינו שיש כאן קשר ודאי. ואילו לפי הרמב"ם, יש לתלות שלולא הפשיעה לא היה האונס יכול להזיק, אבל אין כאן ודאות, שהרי א"א לומר שלולא הפשיעה הגנבים לא היו יכולים להזיק, שהרי גם לאחר הפשיעה הגנבים לא היו אמורים להזיק שהרי זה מוגדר כשמור מאת הגנבים. אלא זו רק תליה.

ולכאורה זה תלוי במחלוקת התוספות והר"ף (דף עח.) בדעת אביי. לפי הר"ף שאביי מחייב אפילו אין קשר בין האונס לפשיעה, ממילא לפי רבא אפשר לומר שסגי באפשרות לתלות זב"ז. אבל לפי התוספות שגם אביי מצריך קשר בין האונס לפשיעה, ע"כ שלפי רבא צריך קשר ודאי ביניהם שלולא הפשיעה לא היה האונס יכול כלל להזיק.

ופרצה שריפה שכילתה את הפקדון, שאם היה מניח את הפקדון בארגז היה זוכר להצילו יחד עם הארגז.

ז) כל לא ידענא פשיעותא היא

ב"מ מב., שו"ע - כל שומר שטוען שאינו יודע היכן הפקדון - פשיעותא הוא. רמב"ם, שו"ע - לא נותנים לו זמן למצוא אלא צריך לשלם מיד.

ספק אם נחסר או ודאי נחסר וספק אם בפשיעתו של השומר

◀ סמ"ע בשם תרומת הדשן - אם השומר יודע שנגנב אך אינו יודע אם נגנב מחמת הפשיעה או לא - חייב לשלם כיון שמחוייב שבועת השומרים ולא יכול להשבע. אבל אם לא יודע אם נגנב - נשבע שאינו יודע ונפטר.
 ▶ פת"ש - יש חולקים, ויכול המוחזק לומר קים לי.
 עין לקמן סימן ש"מ סעיף ג בביאור מחלוקת הראשונים בזה.

פושע או מזיק

נתיבות - פשיעה שנעשתה ע"י מעשה של השומר מוגדרת כמזיק כגון שהניחו במקום שאינו יודע מה הוא, רק פשיעה ע"י שלא שמר מוגדרת כפשיעה. ויש בזה נפק"מ במקום שקיבל שמירה בבעלים - שפשיעה בבעלים פטור אף מזיק בבעלים חייב.

ח) צעקה לעזרה

ב"מ צג: - מוטל על השומר לקדם ברועים ובמקלות, ש"ח בחנם ואילו ש"ש בשכר. שו"ע - ש"ח חייב לצעוק לעזרה. אם לא צעק הרי הוא פושע וחייב, אמנם אינו חייב להוציא הוצאות על כך.

ט) פשע בה ויצאה לאגם (-המשך תחילתו בפשיעה וסופו באונס)

ב"מ לו: - נחלקו אמוראים בשומר שפשע בה ויצאה לאגם (זו פשיעה לענין ליסטים וחיות רעות) ומתה כדרכה -
 ▶ אביי - חייב, אפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור הכא חייב כי הבלא דאגמא קטלה.
 ▶ רבא, שו"ע - פטור, אפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב הכא פטור כי מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם וכיון שהאונס לא נובע מחמת הפשיעה פטור.
 אבל אם נגנבה מהאגם ומתה בבית הגנב - חייב, שהרי הגניבה היא עצמה חלק מהפשיעה שלא מנע מהבהמה להגיע למקום של גנבים, ולכן חייב על הגניבה. וכיון שהתחייב על הגניבה, א"כ אין זה משנה איך מתה אח"כ.

י (יא) בהמה שנפלה מראש הצוק

ב"מ לו: - (סיפא) העלה לראשי צוקים ונפלה ומתה - חייב. הא מתה כדרכה בראש ההר, פטור לפי שהאונס אינו מחמת הפשיעה.
 (רישא) עלתה לראשי צוקים ונפלה - פטור.

רי"ף (עפ"י ביאור הנמו"י בסוף פרק שביעי), **שו"ע** - יש לחלק בין שלושה מקרים -
 א. העלה בעצמו - הרי זה פשיעה, וחייב על נפילתה מדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס.
 אבל אם מתה כדרכה פטור, כי אין קשר בין האונס לפשיעה.
 ב. עלתה מעצמה - הרי זה כגניבה ואבידה, לכן ש"ש שמחוייב בשמירה מעולה חייב על נפילתה, אבל ש"ח פטור כי שמר שמירה מספקת.
 ג. תקפתו ועלתה - הרי זה אונס, וכל השומרים פטורים.

יב) הניח עדרו ובא לעיר

ב"מ צג: - הניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס אין אומרים אילו היה שם היה מציל אלא אומדים אם יכול היה להציל.
 רי"ף, **שו"ע** - קי"ל שחייבים רק על אונס הנובע מן הפשיעה, ולכן אם נכנס בשעה דעיילי אינשי פטור שאין בזה פשיעה כלל, ואם נכנס בשעה דלא עיילי אינשי הרי הוא מתחייב רק אם היה יכול להציל.⁵
 תוספות, ש"ך, **רמ"א** (סימן ש"ג) - אם פשע בכניסה חייב בכל נזק לפי שאנו תולים שהיה מתקיים בו "מוראכם וחיתכם" והיה מבריא את הארץ.⁶
 עיין לקמן סימן ש"ג, סעיף י' ביחס לשומר שכר.

יג) דרך השומרים

רמב"ם, **שו"ע** - כל חפץ יש לו את השמירה הראויה לו שנקבעת עפ"י דרך השמירה הרגילה.
 מקור (גר"א) - ב"מ מב. - כספים אין להם שמירה אלא בקרקע, משמע ששאר חפצים אינם בקרקע אלא עפ"י דרך שמירתם.
רמ"א - תיבות חתורות אצל עכברים ולכן אין להניח בהם בגדים.

5. ומה שמשמע בגמרא שאם נכנס בעידנא דלא עיילי אינשי בכל מקרה חייב, היינו לפי אביי שסובר שפשע בה ויצאה לאגם חייב ואין הלכה כמותו (רא"ש)
 6. יש להעיר שתוספות אומר כן בשיטת אביי, ויתכן שרבה חולק. אבל זה מחמת שס"ל לתוספות שרבה מחייב רק כאשר יש קשר ודאי בין האונס לפשיעה, אבל לפי הרי"ף-שו"ע סגי בקשר מסופק אף לשיטת רבה וממילא אם סברת התוספות נכונה הרי שיש לחייב אף לשיטת רבה.

ש"ך - דוקא אם יש בתוכם אוכל.

יד) הניח את הפקדון עם חפציו

רא"ש בשם ירושלמי, **שו"ע** - אפילו הניח הפקדון עם חפציו חייב אם איננו מקום המשתמר כדבעי, שרשאי לנהוג עם חפציו כרצונו אבל עם הפקדון חייב לנהוג כדרך השומרים.

טו) יח) שמירת כספים

ב"מ מב. - כספים אין להם שמירה אלא בקרקע בעומק טפח⁷. והאידיא דשכיחי גנבים מומחים ישמרם בטפח העליון או התחתון של הקיר, ע"י שיחפור בקיר בעומק של טפח. **שו"ע** (עפ"י סמ"ע ס"ק כ"ה) - בזמן שלא שכיחי אותם גנבים מומחים יכול לבחור להטמין בקרקע או בכותל.

יהלומים וכדו'

רמב"ם, **שו"ע** - גם מטילי כסף וזהב ויהלומים שמירתם בקרקע או בכותל כי גנבים מחפשים אותם לפי שהם יקרים ומשאם קל ועוד שאינם מתקלקלים בקרקע.

ההלכה בימינו

ר"י ברצלוני המובא ברא"ש, **שו"ע** - כשאין רמאים מצויים א"צ להטמין בקרקע.

מרדכי, **רמ"א** - הגמרא הצריכה שיטמין בקרקע או בכותל דווקא בימיהם שהבתים היו חלשים ובקלות היה ניתן לפרוץ אותם ולכן נהגו לשמור בקרקע או בכתלים, בימינו א"צ להטמין דווקא שם אלא כפי המקובל.

פרטי דינים המובאים בפת"ש

פת"ש - הניח שטרות כסף בכיס החולצה - זו פשיעה, שהרי הדרך להניח אותם בארנק.

פת"ש - א"צ להניח את המעות דוקא בארגז ברזל, שהרי הדרך להניח גם בשל עץ. ומותר להניח שם אפילו אם זה ארגז שמוציאים ממנו חפצים באופן תדיר. ואפילו אם יש רשות למשרת להוציא חפצים מהארגז, אינו פשיעה שהרי כל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד. **אבל** אם היתה שמועה בעיר שפורעים מתקרבים לעיר, הרי זו פשיעה שלא הטמין את המעות במקום מוצנע יותר בשעה ששמע את השמועה.

פת"ש (ס"ק ט) - קיבל מעות לקחת למקום פלוני, ובדרך במלון נגנבו - אם הניח תחת מראשותיו הרי זו גניבת אונס וביחס לש"ש תלוי במחלוקת הפוסקים (לקמן סימן ש"ג, ב).

7. סמ"ע - כמה שעמוק יותר טוב יותר, כדמוכח מספק הגמרא האם נצטרך ג"ט ומסיק שמספיק טפח.

אם הניח בכיס המכנסים הרי זו פשיעה ואפילו ש"ח חייב. אמנם אם ישן בשדה, אפילו הניח תחת מראשותיו אינו גניבת אונס אלא פשיעה כי בשדה שכיחי עוברים ושבים וגנבים. ובפרט אם הכיס מבצבץ מתחת מראשותיו והכל רואים שיש שם כסף הרי זו פשיעה.

הניח במקום שאינו משתמר לגמרי בפני הבעלים

פת"ש - אם הבעלים ראו שמניח במקום שאינו משתמר לגמרי ושתקו - הרי זה כאילו השומר התנה מדעת הבעלים להניח במקום הזה.

טז) שומר שקיבל פקדון בערב שבת

ב"מ מב., שו"ע - קיבל את הכסף לפקדון בין השמשות של ע"ש פטור מלהטמין בקרקע. ובמוצ"ש צריך להטמינו מיד.

מרדכי, ש"ך-לאו דוקא ביהשמ"ש, אלא אפילו קיבל מחצות היום ואילך פטור מלהטמין.

ב"מ מב. - אם הוא ת"ח אינו צריך להטמין מיד במוצ"ש שמא צריך את הכסף להבדלה. ◀ רש"י, שו"ע - פירושו, שאם המפקיד ת"ח אזי השומר לא יטמין שמא המפקיד ידרוש את כספו כדי לקנות יין להבדלה.⁸

◀ ראב"ד, רמ"א - פירושו שגם אם הנפקד ת"ח ומבדיל ואינו סומך על ההבדלה ששומע בביהכנ"ס, אזי מותר לו להמתין מלהטמין עד לאחר שמבדיל.

יז) תנאי של השומר

ב"מ צד. במשנה - מתנה שואל להיות כש"ח.

שו"ע - ה"ה שיכול השומר להתנות איך ישמור, כגון שלא יטמין את המעות בקרקע.

יט) הפקיד מעות בכדי להתעסק בהם

מהר"ק, שו"ע - הפקיד כספים אצל שומר בשביל שהשומר יתעסק בהם, השומר לא צריך להטמין בקרקע שברור שזו כוונת הבעלים.

מקור (גר"א): ב"מ מב: - שומר שמסר את הפקדון לאמו והיא שמה אותם בארגז לפי שחשבה שהם של בנה, וכששאלו אותו מדוע לא אמר לה שהם מעות פקדון ענה שחשב שבאופן זה תשמרם טוב יותר, משמע שדרכם היתה לשמור בקרקע גם את המעות האישיות שלהם. וכאשר ב"ד שאלו אותה מדוע לא הטמינה אותם, ענתה שחשבה שהם של בנה. ומה תירוץ הוא זה? י"ל שחשבה שהם מעות לסחורה ולכן אין לקבור אותם.

8. רא"ש - ימתין עד הבוקר מלהטמין.

כ) שמירת המעות כשאינם בקרקע

ב"מ מב. - המפקיד מעות אצל חברו, צררן והפשילן לאחוריו - חייב, שהיה לו לצרור אותם בידו שנאמר "וצרת הכסף בידך".

שו"ע - דהיינו במקרה שקיבל פקדון בדרך או ע"מ לשולחם למקום אחר יצרור אותם לפניו. לא עשה כן, הרי זה תחילתו בפשיעה וחייב אפילו על אונס.

ש"ך - מדברי השו"ע נראה שגם כאשר לא שכיחי גנבים צריך שיהיה דוקא בידו. אבל אינו מחוייב לשמור דוקא באופן הזה אלא צריך לשמור עפ"י הרגילות לשמור כיום.

כא) כל המפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד

ב"מ מב.; **שו"ע** - כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד⁹. ודוקא בניו הגדולים ושאר אנשים הסמוכים על שולחנו. אבל סתם עבדים גזלנים ולכן אסור למסור להם.

מסר לשומר אחר - עיין לקמן סעיף כ"ו בדין שומר שמסר לשומר.

ש"ש שמסר לאשתו ובניו שהם ש"ח - עיין לקמן סעיף כ"ו בדין מיעט בשמירתו.

החזרה לאשת המפקיד

רמ"א - בסימן שלנו ביחס לש"ח פסק הרמ"א שיכול להחזיר את הפקדון לאשת הבעלים. ואילו לקמן (ש"מ, ח) ביחס לשואל פסק הרמ"א שאם החזיר לאשת המשאל חייב באונסים.

סמ"ע (סימן ע"ב ס"ק צ"ח) - יש שני חילוקים:

א. לשואל יש הנאה ולכן נדרשת ממנו אחריות נוספת (ולפי"ז ה"ה ש"ש חייב,

כמו מלוה על המשכון).

ב. כיון שהשואל קונה את החפץ והוא עומד ברשותו, כדי לקיים את חובת

ההשבה הוא צריך להחזיר את החפץ לבעלים עצמם (וה"ה המלוה על

המשכון, שהרי קונה מדרבי יצחק).

(עיין עוד לקמן סימן ש"מ סעיף ח שהב"ח והש"ך חולקים על הרמ"א).

נתן לאחר להכנס לחדר שמונח בו הפקדון

תרומת הדשן, **רמ"א** - נתן לאחר להיכנס לחדר שיש בו פקדון - הרי זו פשיעה.

כב) שומר שרגיל להפקיד ביד אדם אחר

ב"ק נה: במשנה - מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו.

ב"ק נו: - כוונת המשנה שמותר לרועה למסור לברזיליה, כיון שרגיל בכך ונכנס תחתיו.

9. עיין לקמן ש"ך (סימן ש"ח, ס"ק ג) שכלל זה נכון גם גבי שוכר, שרשאי להשכיר לאחר מבני ביתו.

הגהות אשרי, **שו"ע** - מכאן שאם ידוע שהנפקד מוסר את החפצים לאדם אחר, מותר למסור לו והשומר השני נכנס תחתיו ומתחייב במקומו.
 ש"ך - במקרה זה לכו"ע אם אין לשני לשלם פטור הראשון, שהרי השני נכנס תחתיו לגמרי.

ג) שומר שמסר לאמו ולא אמר לה שזה חפץ מופקד

ב"מ מב. - נפקד שמסר לאמו את החפץ ולא הודיע לה שזה פקדון והיא לא הטמינה בקרקע ונגנב החפץ -

הנפקד פטור מלשלם כי נתן לאמו וכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד. והטעם שלא אמר לה שזה פקדון, כי סבר שע"י שתחשוב שזה שלו תשמור טוב יותר. ולכן רק חייב שבועה שלא פשע בחפץ אלא נתן את החפץ לאמו.
 הנמו"י מחלק שני חילוקים -

- א. נמו"י, **רנ"א** - דווקא במעות פקדון צריך הבן להשבע כיון שהאמא לא יודעת אם המעות הללו שקבלה הם מעות הפקדון, אבל בשאר חפצים שבועת האמא ששמרה חפץ ספציפי כוללת בתוכה כבר ידיעה שהבן מסר לה את החפץ הזה.
- ב. נמו"י, ש"ך - דוקא ש"ח נשבע ונפטר, אבל ש"ש חייב לשלם כיון שהוא מחוייב לומר לאמא במפורש שזה פקדון כדי שהיא תשמור כדבעי שהרי ש"ש צריך להיות יושב ומשמר¹⁰.

האמא פטורה למרות שלא טמנה בקרקע לפי שלא ידעה שאלו מעות פקדון.
 ◀ סמ"ע - סברה שאלו מעות העומדות לסחורה.
 ◀ ש"ך (עפ"י נתיבות) - שומר לא יכול לטעון כך, אלא היא רגילה לשמור חפצי בנה שמירה פחותה בהסכמת בנה.
 וחייבת להשבע ששמרה שמירה פחותה.
 ש"ך - דהיינו השמירה שהיתה רגילה לשמור עבור בנה, שזו השמירה שקבלה על עצמה. דאם פשעה בשמירתה תתחייב כלפי בנה והבעלים יתבע ממנו.

¹⁰ נוב"י - הש"ך פסק (סימן ש"ג) שש"ש אינו צריך להיות יושב ומשמר, וא"כ קשה מה בין ש"ח לש"ש. י"ל שיש הבדל אחר בין ש"ח לש"ש במקרה שיש אונס על הממון של השומר ועל הפקדון - ש"ח יכול להציל את מעותיו קודם מעות הפקדון, אבל ש"ש מחוייב קודם להציל את מעות הפקדון (עיין לקמן סימן ש"ג, סעיף ג). לכן ש"ש מחוייב להודיע לאימו כדי שתדע קודם להציל את מעות הפקדון.

להשביע את האם שלא אמרו לה שזה פקדון

רא"ש, סמ"ע - המפקיד יכול להשביע רק כלפי מעשים שיש חשש שהשומר פשע בהם, שהרי טענתו טענת שמא. לכן יכול להשביע את השומר שנתן לאימו, ויכול להשביע את האמא ששמרה שמירה פחותה שרגילה עבור בנה. אבל הוא לא יכול להשביע את האמא שלא אמרו לה שזה פקדון, שזה פרט נוסף שאינו מעשה של פשיעה וממילא לזה צריך טענת ברי.

ש"ך - אבל יכול להשביע שבועה זו ע"י גלגול שבועה. וכן אם הבן טוען ברי שאמר לה שזה פקדון, הרי שהמפקיד יכול לטעון ברי עפ"י דבריו ולחייב שבועת היסט.

כד) מסר לבני ביתו - מי חייב בתשלום

רמב"ם, שו"ע - מכך שהגמרא סברה לחייב את האמא מוכח שאם הנפקד מסר לבני ביתו אזי הם מחויבים לשלם והנפקד נפטור.

אם אין לבני ביתו ממה לשלם

נחלקו הראשונים מה הדין אם אין לשומר השני ממה לשלם -

◀ רמב"ם, רמ"א בשם י"א בתרא - השומר הראשון פטור, כיון שבני ביתו נכנסים תחתיו.

מקור: ב"מ מב: - נימא ליה לאמא שתשלם. משמע שאם פשעה לא תובעים מהשומר הראשון אלא מהאמא.

נתיבות - זה נכון דוקא אם הוא ש"ח או ש"ש שהרי מסרה לבן דעת ששומר במקומו (וגם אין נגדו טענת איהו לא מיהמן לי בשבועה, כיון שע"ד כן הפקידו אצלו). אבל אם שואל מסר לשואל שרגיל למסור לו, חייב לפי שאמנם ביחס לחיובי השמירה יש מי ששומר במקומו, אבל שואל חייב גם באונסין והיינו שהתורה מטילה עליו חובה להשיב את החפץ בכל מקרה ובוזה לא יכול אדם אחר להכנס תחתיו.

◀ ר"ת, רמ"א בשם י"א קמא, ש"ך - השומר הראשון חייב לשלם, כי בני ביתו שומרים לדעת השומר הראשון ולא לדעת הבעלים. ועוד שאם פטור, השומר תמיד יתן את הפקדון לאשתו והבעלים יפסידו.

מרדכי, ש"ך - קשה, שהרי הגמרא בב"ק נו: (לעיל סעיף כב) אומרת שנכנס הרועה תחת השומר! וי"ל שבמקרה שידוע לכל שרגיל למסור לאדם אחר ואינו שומר בעצמו, השומר הראשון פטור¹¹.

11. במקרה זה שני הנימוקים דלעיל אינם קיימים - במקרה כזה ההסכם הוא בין הבעלים לבין השומר השני. וגם אין לחשוש שתמיד המפקיד יפסיד, לפי שסתם שומר שני יש לו ממון, ואם זה שומר שני מסויים שאין לו ממון אזי המפקיד איהו דאפסיד אנפשיה שהפקיד אצל שומר כזה.

ש"ש שמסר לש"ח

ש"ך (ס"ק מד) - אפילו למ"ד שהשומר הראשון פטור, היינו דוקא ש"ח שמסר לש"ח. אבל ש"ש שמסר לש"ח החיוב על גו"א נותר עדיין על השומר הראשון. נחלקו הראשונים מה הדין כאשר השני לא נשבע -

◀ רמב"ן (עפ"י הש"ך), ש"ך - כל עוד השני לא נשבע הרי שהראשון חייב לשלם. לפי ששומר חייב שבועה לפטור עצמו, וכל עוד אינו יודע בודאות שפטור אינו יכול להשבע ודינו כאומר איני יודע אם פרעתי¹². למרות שנכסי השומר משתעבדים רק משעת האונס, היינו רק לענין שעבוד נכסים אבל החיוב להחזיר חל משעה שהחפץ הגיע ליד השומר.

◀ תלמידי הרשב"א - כיון שזה ספק אם היה כאן פשיעה שאז השומר הראשון פטור, או גו"א שאז השומר הראשון חייב - הרי הוא פטור, כדין איני יודע אם נתחייבתי.

אם מסר למי שהבעלים¹³ רגיל למסור לו ואין לו ממה לשלם

◀ סמ"ע (סימן ע"ב ס"ק צ"ו) - לכו"ע השומר הראשון חייב.

◀ ש"ך (שם ס"ק קל"ד) - כמחלוקת במוסר לבני ביתו כך מחלוקת במוסר לאחר.

כה) שליח שטעה ונטל מהפקדון

ב"מ מב: שו"ע - נפקד שבקש משלוחו להביא כשות משלו והשליח הביא מהערימה של המפקיד -

דינו של הנפקד

הנפקד פטור לפי שאמר לשליח להביא משלו. אבל אם ידע שהשליח הביא מהערימה של המפקיד, כגון שהערימה שלו קרובה והשליח שהה זמן רב - חייב לשלם מדין פשיעה.

סמ"ע - אם הנפקד צווה במפורש לקחת דוקא מהערימה שלו, אזי אפילו אם השליח השתהה, הנפקד פטור שמוותר לו לתלות שארע לו עיכוב בדרך.

נחלקו האחרונים מה הדין אם הערימה של הנפקד היתה רחוקה והשליח הזדרז ובא -

◀ סמ"ע - הנפקד חייב מדין פשיעה שהיה לו לדעת שהשליח הביא משל הפקדון.

12. מצינו מחלוקת ראשונים בזה:

◀ דעת נמו"י (ב"ק ריש פרק עשירי) שאם יש ספק האם מתה מחמת מלאכה הרי זה כאיני יודע אם נתחייבתי ופטור.

◀ ואילו דעת הרא"ש (ב"מ ח, ד) שכל עוד לא יודע שמתה מחמת מלאכה - חייב. וכ"פ הרמ"א (ש"מ סעיף ג).

13. יש לשים לב שכאן מדובר שהבעלים רגילים למסור לו, אבל אם השומר רגיל למסור לו, לכו"ע נפטר השומר בכך.

◀ ש"ך - יתכן שאינו מוגדר כפשיעה, לפי שזה כאומר לשליח להביא דווקא מערימה שלו ולא מערימה של הנפקד דאל"כ למה הרחיק עד הערימה הרחוקה.

ר"ן, **שו"ע בשם י"א** - ש"ש חייב לפי שהיה לו לפרש לשליחו מאיזה ערימה לקחת.

ב"מ מב: **שו"ע** - אע"ג שהנפקד אינו חייב לשלם כשומר שפשע, מ"מ מחוייב לשלם כפי מה שנהנה, ולכן אם השכר החמיץ פטור מלשלם.

דינו של השליח

ב"מ מב: **שו"ע** - השליח פטור לפי שלא הצטווה במפורש לא להביא מן הערימה השניה.

אם השליח הצטווה להביא מבית מסויים והביא מבית אחר -

◀ תוספות - השליח חייב, דהרי זה כאילו אמרו לו במפורש לא להביא מהבית השני.

◀ ש"ך - אין חילוק בזה ופטור עד שיצוו לו במפורש.

כו) שומר שמסר לשומר

ב"מ לו. - נחלקו בגמרא בדין של שומר שמסר לשומר -

◀ רב - השומר הראשון פטור, שהרי מסר לבן דעת¹⁴.

◀ ריו"ח - השומר הראשון חייב.

נחלקו אמוראים מדוע חייב:

א. אביי - המפקיד טוען אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר. והוי כפשיעה וממילא חייב

על כל אונס שיארע מחמת הפשיעה (תוספות).

ב. רבא - המפקיד טוען שהשומר השני לא נאמן בשבועה¹⁵ ולכן הראשון חייב לשלם.

רמב"ם, **שו"ע** - הלכה כרבא.

ש"ך - אם השומר השני פשע¹⁶, המפקיד יכול לתבוע ממי שרוצה, מהראשון או

14. נמו"י - השומר השני נכנס תחת הראשון לכל דבר, והראשון פטור אפילו אם אין לשני ממה לשלם.

15. לקמן סימן ש"מ סעיף ג הובאה מחלוקת ראשונים האם שומר שאינו יכול להשבע מחמת שאינו יודע מה ארע לחפץ מתחייב מדין משאל"מ ומדין איני יודע אם פרעתיך.

בנידו"ד כו"ע מודים שחייב כי-

שם מדובר שיכול להשבע שהבהמה מתה, ורק חסרה השבועה שלא פשע בה. אבל כאן כל השבועות חסרות ולכן אומרים משאל"מ.

שם מדובר שלא ידוע שפשע בחפץ, אבל כאן ודאי שיש מקצת פשיעה שלא היה לו למסור את הפקדון לאחר.

16. היכי דמי, אם יש עדים שהשני פשע מה התביעה כלפי הראשון, הרי הוא לא החסיר בשמירה בכך שמסר לשני וכל התביעה כלפיו היא מצד שאין יכולת לברר מה ארע לחפץ, וכשיש עדים הרי התברר. אלא צ"ל שאירי שהשומר השני הודה שפשע, וא"כ כיצד ההודאה של השומר השני יכולה לחייב את

מהשני¹⁷.

ש"ך - אם השומר הראשון הפקיד אצל השומר השני בבעלים - אין זה פוטר את השומר השני, כיון שהפטור של בעליו עימו נאמר דוקא בבעלים של החפץ. ש"ך ס"ק מ"ד כתבתי לעיל סעיף כ"ד.

מקרים ששומר שמסר לשומר פטור

כיון שהטעם לחייב את השומר הראשון הוא מצד 'איהו לא מיהמן לי בשבועה', יש כמה מקרים שהשומר הראשון פטור למרות שאסור לו למסור לאחר -

- א. תוספות, רא"ש, שו"ע - יש עדים לשומר השני, או שהשומר הראשון ראה בעצמו ויכול להעיד¹⁸ שאז א"צ את שבועת השומר השני.
- ב. שו"ע - הבעלים רגיל להפקיד שווי כזה אצל השומר השני מספר פעמים ולא דווקא בשעת דוחק.
- ג. קצות - ודווקא שהשומר השני לא העני או נעשה חשוד בינתיים.
- ד. ש"ך - ידוע שהנפקד מוסר לאחר, וא"כ המפקיד הפקיד על דעת זה.
- ה. מרדכי, רמב"א - אם מסר לשומר שני בפני הבעלים¹⁹.

מיעט את שמירתו (כגון ש"ש מסר לש"ח)

- ב"מ לו. - אמר רבא לא מבעיא ש"ש שמסר לש"ח דחייב שהרי מיעט את שמירתו.
- ◀ רא"ש, ש"ך - אפילו מיעט בשמירתו לא נחשב פושע כיון שמסר לבן דעת.
 - ◀ רמב"ם, שו"ע - משמע בגמרא שמיעוט בשמירה הוא טעם בפני עצמו לחייב את השומר הראשון. לכן אם מיעט בשמירתו, דהיינו ש"ש מסר לש"ח - הוי פושע וחייב, ולא תועיל שבועת השומר השני שהיה אונס אפילו אם השומר השני נאמן על הבעלים. נחלקו האחרונים בביאור שיטת השו"ע -
 - ◀ גר"א - חייב אפילו באונס כי תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב.

הראשון, ובפרט אם המחייב הוא משאיל"מ הרי כאן לא מחוייב שבועה שיש 'עדות' על פשיעה. וצל"ב.

17. הש"ך הביא לכך ראייה מדין מי שגזל ולא נתיימשו הבעלים ובא אחר ואכלו, שהבעלים תובע ממי שרוצה.

אבל הנתבות מקשה דלא דמי, דהתם יכול לתבוע את השני מדין מזיק, אבל כאן יכול לתבוע רק מדין שומר, והרי השומר השני לא קיבל עליו שמירה כלפי המפקיד הזה! אבל הדין אמת, מצד שעבודא דרבי נתן שהרי השומר הראשון יכול לגבות מהשומר השני או מצד המשנה של השוכר פרה ושאלה לאחר שמוכח שהשומר השני נעשה שומר עבור הבעלים.

18. ש"ך (ס"ק מח) - סגי בכך שיעיד שנאנסה ויותר א"א להשביע שלא פשע או שלא שלח בה יד שהרי שבועות אלו באות מכח גלגול.

19. פטור זה נכון גם למ"ד 'אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר'.

אלא שא"כ קשה, שמשמע בשו"ע שאם יש עדים שמתה באונס פטור, והרי תחילתו בפשיעה וסופו באונס!

מהרש"ל - דעת הרמב"ם שאפילו אם יש עדים שמתה באונס - השומר הראשון חייב²⁰.

ש"ך - איירי באונס שאינו קשור לפשיעה, ולכן פטור.

◀ קצות - אין כוונת הרמב"ם לומר שזו פשיעה, אלא שהשומר השני לא יכול להשבע על דבר שאינו שייך בו. לכן ש"ח שמסר לש"ח הרי השני נכנס תחת הראשון לגמרי ואז מחוייב להשבע שלא פשע, וזה מועיל לשומר הראשון. אבל כאשר ש"ש מסר לש"ח הרי השומר השני לא שייך לשבועה על גו"א, ולכן לשבועתו בענין זה אין תוקף ולא תועיל לפטור את השומר הראשון. וכיון שהשומר הראשון אינו יכול להשבע, חייב לשלם.

◀ ושב הכהן (הובא בפת"ש) - אין כוונת הרמב"ם לומר שזו פשיעה, אלא שהבעלים יכול לומר שהשני נאמן עליו שלא ישבע לשקר שבועה שיכול להרוויח בה ממון, אבל לא נאמן עליו שלא ישבע שבועת ביטוי. וא"כ יתכן שאמנם החפץ נגנב ואעפ"כ השומר השני לא נרתע להשבע שנאנס כיון שבכל מקרה הוא פטור, אבל בזה הוא פוטר את השומר הראשון, ועל זה אינו נאמן על הבעלים.

◀ ש"ך בהו"א, מחנ"א, משנה למלך - אין כוונת הרמב"ם לומר שזו פשיעה, אלא רק שאם השומר השני נשבע שנגנב, הרי השומר הראשון חייב לפי שהוא ש"ש. אבל אם השומר השני נשבע שנאנס וכ"ש אם יש עדים שנאנס נפטר השומר הראשון²¹.

אם השומר הראשון היה שומר בבעלים

רמב"ם, שו"ע - אם מיעט בשמירתו, אפילו אם השומר הראשון קיבל שמירה בבעלים - חייב.

ונחלקו בטעם הדבר:

◀ מ"מ - יש לו אחריות על מה שקורה אצל השומר השני, וביחס לזה אין פטור בבעלים.

◀ כס"מ - דינו כמזיק.

פת"ש - ולא רק במיעט בשמירתו, אלא כל שומר שמסר לשומר באופן שחייב, חייב אפילו אם הראשון היה בבעלים.

שומר שמסר לחש"ו

תוספות, ש"ך - נחשב פשיעה, ולכן אם יארע אונס שאפשר לתלות בפשיעה חייב, אם א"א לתלות כגון שמתה כדרכה - פטור, שהרי מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם.

²⁰ וחולק על דברי השו"ע.

²¹ הש"ך דחה זאת, לפי שהרמב"ם כתב להדיא שאם ממעט בשמירתו נחשב פושע. אמנם האחרונים האחרים מסבירים שאין כוונת הרמב"ם כפשוטו.

ש"ש שהפקיד את החפץ אצל הבעלים

ש"ך - ש"ש שהפקיד את החפץ אצל הבעלים עצמו - הרי זהדין ש"ש שמסר לש"ח באופן המותר, שאם ארע פשיעה השומר הראשון פטור אבל על גו"א השומר הראשון חייב.

כז) מתנה ש"ח להיות כשואל

ב"מ צד. במשנה - מתנה ש"ח להיות כשואל.
גמרא - ומהני גם ללא קנין לפי שמשעבד עצמו בהיא הנאה שמוחזק אדם נאמן.

קיבל על עצמו אחריות

רשב"א, סמ"ע - שומר שמקבל שמירה ואומר שמקבל על עצמו "אחריות" - הלשון הנוספת הזו מורה שמקבל על עצמו להיות כש"ש.

קיבל על עצמו להיות כש"ש

◀ מהר"א ששון, ש"ך - ש"ח שקבל עליו להיות כש"ש, יש להסתפק האם כוונתו רק להתחייב בגניבה ואבידה או שכוונתו גם להתחייב שבועה כאשר טוען שלא נגנב או אבד.
◀ קצות (סימן ש"א, ס"ק ג) - אם אמר הריני ש"ש חייב גם להשבע ככל דיני ש"ש. אמר הריני מחייב עצמי בגו"א - פטור משבועת השומרים²².

מתנה ש"ח להיות כש"ש

פת"ש - האם ש"ח המתנה להיות כש"ש צריך עבור כך קנין?
תלוי בשני תירוצי התוספות (ב"מ נח). שהקשו מדוע בגמרא בב"מ נח. איתא שצריך קנין כדי להתחייב בשמירה על קרקע ואילו בב"מ צד. איתא שמתנה ש"ח להיות כשואל ללא קנין וסגי בהיא הנאה דמתקרי נאמן! ותרצו:

- א. כדי ליצור חיוב יש מאין, כגון ביחס לקרקע, צריך קנין, אבל כדי להרחיב חיוב קיים, כגון ש"ח להיות כשואל, סגי בהיא הנאה. לפי"ז ש"ח להיות כש"ש א"צ קנין.
- ב. רק למי שמתחייב כשואל יש הנאה כי מתייחסים אליו כנאמן. לפי"ז ש"ח להיות כש"ש צריך קנין.

אמנם הפוסקים נקטו כתירוץ הראשון, וממילא א"צ קנין.

22. הקצות שם דן מה ההיכי תמצו. שהרי חייב שבועה שלא פשע או שאינה ברשותו מעצם זה שהוא ש"ח, וא"כ נגלגל עליו שלא נגנב או אבד!
אמנם לדעת השו"ע שרק שבועה שאינו ברשותו היא מעיקר הדין, א"כ ממ"נ אם יש עדים שהיא אינה ברשותו אין שום שבועת השומרים, ואם אין עדים א"כ נגלגל עליו שבועה שלא נגנב או אבד.
אבל לדעת הרמ"א שגם שבועה שלא פשע היא מעיקר הדין, א"כ י"ל שהספק הוא במקרה שיש עדים שלא פשע אך לא ידוע אם נגנב או נאנס, ובוה יש להסתפק האם שומר דידן מחוייב בשבועת השומרים או לא.

התניה לאחר שהחפץ כבר הגיע ליד השומר

קצות - אם החפץ הגיע ליד השומר ואח"כ הוא רוצה להתנות להתחייב ביותר מחיובו - אם הבעלים יכול לטול את החפץ מהשומר ללא הסכמתו, נמצא שבכל רגע יש לשומר הנאה שמתקרי נאמן והבעלים לא נוטל ממנו את החפץ ולכן יכול להתנות ללא קנין. אבל אם לא יכול לטול מהשומר, כגון משוכר, אזי צריך קנין.

כח) שמירה בבעלים

ב"מ צד. במשנה, **שו"ע** - היה עמו בשעת שאלה נחשב כשמירה בבעלים גם אם לא היה עמו בשעת מיתת הבהמה.

ב"מ דף צה., **שו"ע** - מחלוקת אם פשיעה בבעלים חייב. והלכה שפטור.

חיוב שבועה בשמירה בבעלים

האחרונים הסתפקו האם התורה מיעטה שמירה בבעלים מתשלום, או אף משבועה שאינה ברשותו ושלא שלח בה יד -

◀ קצות - זו מחלוקת בירושלמי.

◀ נתיבות - המחלוקת היא רק ביחס לשבועה שלא פשע כיון שהירושלמי סובר שפשיעה בבעלים פטור. אבל משאר השבועות חייב, וכן מוכח בגמרא (ב"מ מב.) שחייב בשליחות יד שהגמרא אומרת שצריך פסוק לחייב בשליחות יד בש"ח ובש"ש ולא נלמד משואל כדי שלא נאמר שיש פטור בבעלים בשליחות יד כמו שיש בשואל.